

Održivi razvoj turizma na primjeru općine Žminj

Licul, Tadea

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:863453>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-01-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

TADEA LICUL

**ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA NA PRIMJERU OPĆINE
ŽMINJ**

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

TADEA LICUL

**ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA NA PRIMJERU OPĆINE
ŽMINJ**

Završni rad

JMBAG: 03006551

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Održivi turizam

Znanstveno područje: Područje društvenih znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tadea Licul, kandidatkinja za prvostupnicu interdisciplinarnog smjera kulture i turizma, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da Ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, 2018. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Tadea Licul, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom “**ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA NA PRIMJERU OPĆINE ŽMINJ**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____2018. godine

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1. ODRŽIVI RAZVOJ	3
1.1. Pojam i obilježja održivog razvoja	4
1.1.1. <i>Gospodarska dimenzija</i>	6
1.1.2. <i>Okolišna (ekološka) dimenzija</i>	6
1.1.3. <i>Društvena dimenzija</i>	7
1.2. Strategija održivosti	7
1.3. Održivi turizam	8
1.3.1. <i>Održivi turizam u 10 koraka</i>	12
2. OPĆINA ŽMINJ	17
2.1. Demografski čimbenici	17
2.2. Prirodno okruženje	20
2.3. Kulturno – povijesno naslijeđe	22
2.4. Gospodarstvo općine Žminj	26
2.5. Manifestacije	29
2.6. Turizam	32
2.7. Razvoj	34
3. PLANIRANJE U ODRŽIVOM TURIZMU OPĆINE ŽMINJ	37
3.1. Promicanje održivosti	38
3.1.1. <i>Prijedlozi razvojnih projekata</i>	39
3.2. Projekti i manifestacije za promicanje održivosti	41
3.2.1. <i>Istrijanske pinci pod čeripnjon na ugnjišće</i>	42
3.2.2. <i>Štriga! Istrian Rogaine Challenge</i>	43
3.2.3. <i>Feštinsko kraljevstvo</i>	44
3.2.4. <i>Žminjska štuorija</i>	45
3.2.5. <i>Projekt “Otkrijte zelenu Istru biciklom”</i>	46

3.2.6. <i>Istarski festival pašte</i>	47
3.3. SWOT analiza	48
4. ZAKLJUČAK	51
POPIS SLIKA I TABLICA	58
SAŽETAK	59
SUMMARY	59

UVOD

Današnji ubrzani način života, koji obiluje stresom i žamorom, razlog je što sve više ljudi preferira odlazak u očuvane destinacije jer svoje slobodno vrijeme žele provesti okruženi prirodom, čistim i nezagađenim morem i rijekama, u destinaciji punoj biljnog i životinjskog svijeta, zdrave i ekološki uzgojene hrane, posebno oni ljudi koji dolaze iz urbanističkih krajeva. Sve veće zanimanje se pridaje lokalnom, očuvanom, autentičnom, *fair trade* proizvodima, nečemu stvorenom zajedničkom suradnjom. Održivi razvoj često se spominje u različitim sferama javnog života, no svjedoci smo da se u praksi ti koncepti slabo razumiju i još slabije provode. Održivi razvoj zahtijeva nov način razmišljanja temeljen na dogovorenim vrijednostima demokratskog društva jer udovoljava potrebama turista i domicilnog stanovništva istodobno čuvajući resurse za budući razvitak. Takav razvoj podrazumijeva upravljanje resursima tako da se udovolje osnovni ekonomski, socijalni, estetski zahtjevi uz istodobno očuvanje kulturnog integriteta, osnovnih ekoloških procesa i biološke raznolikosti. Koncept odgovornog turizma jasno izdvaja sve one aktivnosti i procese koji nastaju kao rezultat promišljenog pristupa životnoj sredini i razumijevanju njenog ukupnog sklada: oživljavanje ruralnih područja, participativni pristup razvoju, ravnomjerna raspodjela ekonomske dobiti kod lokalnih zajednica.

Predmet i cilj rada

Predmet Završnog rada je održivi razvoj turizma te predstavljanje načela održivog razvoja na primjeru Općine Žminj, gdje pokušavamo otkriti kakav on ima utjecaj na općinu i upoznajemo se s trenutačnom ponudom te mogućnostima. Cilj rada je prikazati održivi razvoj i njegovu primjenu što će nam proširiti dosadašnja saznanja.

Izvori podataka i metode prikupljanja

Tijekom izrade Završnog rada korišteno je više literaturnih djela s područja turizma te mrežni podaci, a od metoda prikupljanja podataka korištene su sljedeće metode: induktivna i deduktivna metoda, metoda analize i sinteze,

metoda apstrakcije i konkretizacije, metoda dokazivanja i opovrgavanja, povijesna metoda, komparativna metoda, statistička metoda, metoda deskripcije i metoda kompilacije. U velikoj mjeri zastupljene su lokalne i regionalne internetske stranice turističkih organizacija te županijskih i lokalnih vlasti, uz prikupljene interne podatke.

Sadržaj i struktura rada

Završni rad sastoji se od uvoda, zaključka i tri glavna poglavlja.

U uvodnom poglavlju definirat će se predmet i cilj istraživanja, prikaz istraživačkih metoda koje će biti korištene u radu te izvorima podataka. Prvo poglavlje kojim započinjemo Završni rad tiče se održivog razvoja. Saznat ćemo njegovu definiciju, strategije i dimenzije te što je to održivi turizam. Drugo poglavlje donosi pregled podataka o općini Žminj i njezinim osnovnim karakteristikama. Upoznat ćemo se s demografskim čimbenicima, gospodarstvom, turizmom i prirodnim okruženjem, navesti kulturno - povijesnu baštinu i sam razvoj općine Žminj. U trećem poglavlju riječ je o planiranju održivog turizma u Općini Žminj gdje donosimo pregled projekata za promicanje održivosti nakon čega ćemo po završetku provest SWOT analizu.

Na kraju rada uz zaključak dati će se pregled korištene literature i izvora.

1. ODRŽIVI RAZVOJ

Sedamdesetih godina došlo je do ekonomske krize koja se slobodno može nazvati krizom društva, s obzirom na to da su proizvodni odnosi dosegili takve granice koje su postale neodržive u odnosima raspodjele, bilo da se radi o neodrživoj raspodjeli proizvedenog bogatstva, rada ili prirodnih resursa između generacija. Na socijalnom planu bilo je nemoguće izdvojiti ili ograditi nezaposlenost od siromaštva ili opće nesigurnosti. Naime veliki broj siromašnih izazvao je krizu razvoja koja se definira kao raskidanje veze između procesa akumulacije i postupaka reguliranja socijalnih odnosa i odnosa između čovjeka i prirode. Ona obuhvaća i premašuje krizu kapitalizma. Ona proizlazi zato što se materijalni, socijalni i kulturni uvjeti razvoja više ne mogu jamčiti. Nastojanja da ih se ponovno objedini pod svaku cijenu kako bi se nastavio isti razvoj, mogu biti u jednakoj mjeri kobni kao i njihova potpuna odsutnost.¹

Izveštaj pod naslovom "Naša zajednička budućnost" koji je 1989. godine objavila Komisija za okoliš i razvoj Ujedinjenih naroda smatra se temeljnim dokumentom koji je koncipirao razvoj svijeta u budućnosti na osnovama održivosti i zajedništvu. Prvi je to dokument u povijesti čovječanstva u kojem je pod okriljem Ujedinjenih naroda progovorila zajednička svijest čovječanstva o brizi za život budućih generacija. Na temeljima izloženim u ovom dokumentu kasnije su napravljeni mnogi projekti i dokumenti među kojima i oni Svjetske turističke organizacije koja je zatražila od svojih članica da prihvate stajališta iznesena u izvještaju.

Prijetnja okolišu na ekološkom planu pojavila se prije dvjesto godina, na početku industrijalizacije, a sasvim sigurno će se još i pogoršati ako nerazvijene zemlje nastave imitirati modele razvoja i načine na kojima su ekonomski rast ostvarile industrijske zemlje. Pojavom svijesti o iscrpnosti prirodnih resursa počelo se sve više razmišljati o tome kamo razvoj vodi i

¹ B. Richards, *Marketing turističkih atrakcija, festivala i posebnih događanja*, Longman group, London, 1995., str. 172.

treba li nam uopće takav razvoj kakvog prakticira veći broj zemalja.² U intervjuu portala za kulturu Istarske županije Kulturlstra, profesorica Kristina Afrić – Rakitovac navodi kako je sam koncept nastao tek 1987. godine, budući da je tijekom 20. stoljeća došlo do intenzivnijeg gospodarskog rasta, ali onog u kvantitativnom smislu. Rapidni tehnološki porast nije pratio porast kvalitete života jer je u razvoju naglasak bio na profitu što je dovelo u pitanje mnoge ljudske djelatnosti te ugrozilo ljudske vitalne potrebe. Dalje u intervjuu Afrić - Rakitovac navodi kako je poljoprivredna revolucija koja se zbilila 60-ih godina prošlog stoljeća rezultirala sve intenzivnijem umjetnom uzgoju, što je rezultiralo kalorijski bogatom hranom, ali s druge strane nutritivno siromašnom. Održivi razvoj tako uključuje odgovornije ponašanje prema ljudstvu, financijskim, materijalnim i prirodnim resursima kako bi i buduće generacije “profitirale”. Zaključno mišljenje profesorice jest kako je održivi turizam proces promjena i nije očekivano kako će se on dogoditi preko noći, već je potrebno unijeti niz promjena, a ponajviše u samom načinu razmišljanja što će rezultirati povećanjem same kvalitete života.

1.1. Pojam i obilježja održivog razvoja

Neujednačenost između razvoja i okoliša ne može vječno trajati te su iz tog razloga ljudi počeli tražiti druge oblike razvoja koje će uvažavati ravnotežu između okoliša i ljudske zajednice. Održivi razvoj kao pojam uveden je tek 70-ih godina prošlog stoljeća. Uvođenjem neoklasične ekonomske teorije potkraj 19. stoljeća istaknula se potreba državne intervencije radi ispravljanja funkcioniranja tržišta ekoloških dobara³. Održivi razvoj je održavanje ravnoteže između uporabe, štednje i obnavljanja svih naših resursa te razumijevanje da će i generacije koje dolaze uvelike ovisiti o našem današnjem djelovanju. Eksploatacija resursa, upravljanje investicijama, usmjeravanje tehnološkog razvoja i institucionalne promjene moraju se uklapati u sadašnje i buduće potrebe. Održivi razvoj mora započeti od svakog

² K. Keča i B. Vukonić, *Turizam i razvoj – pojam, načela i postupci*, Romeno, Zagreb, 2001., str. 190.

³ M. Črnjar i K. Črnjar, *Menadžment održivog razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2009., str. 79.

pojedince, promjenama naših osobnih vrijednosti, a nastavlja se prenošenjem tih promjena na sva područja našeg života.⁴

Potkraj 80-ih počelo se sve više govoriti o održivom razvoju kao odgovoru na novonastalu krizu. Već u prvim pokušajima definiranja održivog razvoja opet se ponavljala ista greška tj. definirale su se sadašnje potrebe, a ne potrebe budućih generacija. Mnogobrojne su definicije koje se danas koriste za održivi razvoj međutim najprihvatljivija je kako je održivi razvoj promjena strukture globalne proizvodnje i potrošnje koji ne remete eko sustave, dok je najpoznatija objavljena u Izvještaju Brundtlandske komisije, a ona glasi:

“Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije pri tome ne umanjujući mogućnost budućim generacijama da zadovolje svoje potrebe⁵.”

Za razliku od štetnog gospodarstva i društvenog razvoja za okoliš, kakvi postoje od industrijske revolucije do danas, ovakav rast i razvoj usklađeni su eko sustavima u kojima se odvijaju te su zato dugoročno održivi. Takva promjena u strukturi globalne proizvodnje i potrošnje uvjetovana je razvojem globalne i individualne svijesti o potrebi čuvanja i unapređenja okoliša i nužno traži odgovarajući razvoj organizacije društva. Održivi razvoj treba simbolizirati odnos ravnoteže između prosperiteta i zdravog okruženja, kao izraz vrlo delikatne ravnoteže koju valja ostvariti ekonomskim razvojem bez neželjenih posljedica na čovjekov okoliš.

Održivi razvoj ima nekoliko uopćenih načela:⁶

- dimenziju vremena,
- ekonomski rast i
- pravednija raspodjela bogatsva.

⁴ Loc.cit.

⁵ Definicija Svjetskog savjeta za okoliš i razvoj (WCED) iz 1987. godine objavljena u publikaciji “*Our Common Future*” (poznato i kao Izvještaj Brundtland komisije)

⁶ Loc.cit.

Održivi razvoj sadržava dimenziju promoviranja čovjeka i održavanja prirodne ravnoteže. Tri su osnovna načela održivog razvoja koji se temelje na ekološkoj, sociokulturnoj te ekonomskoj održivosti. Ekološka održivost osigurava razvoj koji je kompatibilan s održavanjem ekoloških procesa, biološkim različitostima i biološkim resursima. Socijalna i kulturna održivost osigurava da se poveća nadzor čovjeka nad svojim životom i kompatibilna je s kulturom te održava i jača identitet zajednice. Ekonomska održivost osigurava da je razvoj ekonomski uspješan i da se resursima upravlja na način da mogu služiti budućim generacijama. Unutar ekonomije pojavila se sasvim nova grana koja je danas nakon prihvaćanja hipoteze o iscrpnosti prirodnih resursa u punom usponu (to je pokušaj integriranja sustava u neoklasični ravnotežni model, koji je temelj nove ekonomske teorije).

1.1.1. Gospodarska dimenzija

Iako se nekada prirodni kapital nije vrednovao, danas se u cijenu koštanja proizvoda mora uključiti njegova vrijednost kako bi se osigurao održivi razvoj gospodarstva. Održivi razvoj traži razumijevanje fundamentalnih promjena gledajući ih dugoročno i kao povoljne prilike. Napredak u zaštiti okoliša zahtjeva promjene koje će potaknuti i povećati produktivnost resursa, a to je upravo ono što zahtijevaju novi izazovi globalnog nadmetanja. Gospodarska dimenzija uključuje: zaposlenje, plaću, investicije, trgovinu, inovaciju, poduzetništvo.

1.1.2. Okolišna (ekološka) dimenzija

Održivi razvoj podrazumijeva stjecanje takvog znanja koje će nam omogućiti da cijenimo, održavamo i razvijamo prednosti okoliša. Ekološka održivost sama po sebi poboljšava blagostanje ljudi zaštitom sirovina koje se koriste za ljudske potrebe. Uključuje: zrak, vodu i kvalitetu tla, djelotvorno korištenje i ponovnu uporabu prirodnih resursa i energije.

1.1.3. Društvena dimenzija

Društvena odgovornost poduzeća znači smanjivanje štetnog utjecaja poduzeća na društvo. Za razvoj se ne može reći da je održiv ako nije pravedan ili ako ne zadovoljava potrebe većine stanovništva na Zemlji. Održivi društveni razvoj je integrirani proces izgradnje ljudske sposobnosti u smislu: borbe protiv siromaštva, stvaranja produktivnog zaposlenja ljudi i promoviranja društvenog ujedinjenja. Društvena dimenzija uključuje: zdravlje, riješeno stambeno pitanje, školovanje, borbu protiv kriminala, demokraciju, slobodno vrijeme.

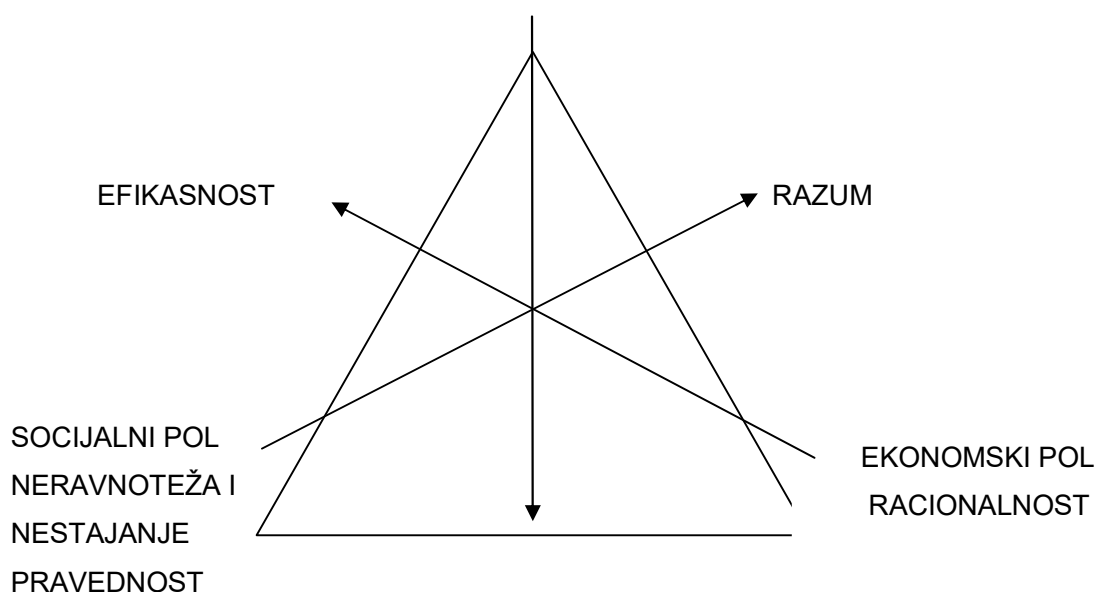
1.2. Strategija održivosti

Strategija održivosti je upravljanje tenzijama između triju polova koji predstavljaju trokut: ekonomskog, socijalnog, ekološkog. Iz ekonomskog pola polazi pravac baziran na karakteristikama racionalan / razuman, iz socijalnog pola polazi pravac koji nosi karakteristike pravedan / djelotvoran, a s ekološkog pola polazi pravac koji je okarakteriziran ravnotežom i evolucijom / neravnotežom i nestajanjem. Specifičnost trokuta je u tome što postoji gotovo minimalna vjerojatnost da će istodobno se moći sjediniti ekonomska racionalnost, socijalna pravednost i ekološka ravnoteža. Niti jedan pol se ne suprotstavlja drugome bez posredovanja trećega. Pretjerano naglašavanje održivosti koliko ekološke toliko i socijalne, u jasnoj je suprotnosti sa svjetskom trgovinom koja se vodi u ime rentabilnosti kapitala.⁷ Slikom 1 ćemo prikazati trokut održivosti.

⁷ K. Keča, B. Vukonić, op. cit., str. 191.

Slika 1. Trokut održivosti

EKOLOŠKI POL, RAVNOTEŽA I EVOLUCIJA

Izvor: Izrada autorice prema Keča, K. i Vukonić, B., *Turizam i razvoj – pojam, načela i postupci*, Romeno, Zagreb, 2001., str. 191.

Iz priložene slike uočavamo da se polovi nadovezuju, međutim ta tri pola teško će ikad uspjeti funkcionirati u određenoj ravnoteži te je zato potreban održivi razvoj.

1.3. Održivi turizam

Neujednačenost između razvoja i okoliša ne može vječno trajati te su iz tog razloga ljudi počeli tražiti druge oblike razvoja koje će uvažavati ravnotežu između okoliša i ljudske zajednice. Održivi razvoj kao pojam uveden je tek 70-ih godina prošlog stoljeća. Uvođenjem neoklasične ekonomske teorije potkraj 19. stoljeća istaknula se potreba državne intervencije radi ispravljanja funkcioniranja tržišta ekoloških dobara⁸. Održivost kao atribut uz pojam turističkog razvoja pojavljuje se u isto vrijeme kada se i u drugim sektorima počinje govoriti o drugačijoj razvojnoj koncepciji od one koja je do tada bila

⁸ Črnjar, M., Črnjar, K.: *Menadžment održivog razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2009., str. 79.

važea. Razvijati turizam na održivi način ili uz kriterije održivog razvoja znači osigurati kontinuitet koristi lokalnom stanovništvu u ekonomskom i socijalnom okruženju i fizičkom okolišu. Pod održivim razvojem u turizmu podrazumijeva se sposobnost turističke destinacije da ostane u ravnoteži s okruženjem što bi značilo da privlači podjednako posjetitelje koji se vraćaju i oni koji isto tako, dolaze prvi puta.

Održivi turizam možemo definirati kao turizam koji u potpunosti uzima u obzir trenutne i buduće gospodarske, društvene i okolišne učinke, brine se o potrebama posjetitelja, sektora, okoliša i destinacije.⁹

Kod održivog razvoja bitno je dugoročno izbjeći sve vrste šteta i zagađenja u socijalnom i fizičkom okruženju s jedne strane, te na konkurentnosti i prosperitetu određenog gospodarskog sektora s druge strane. Zahtjevi zaštite okoliša i postizanje turističkog razvoja ne mogu se tretirati niti donositi odvojeno. Da bi bio ekonomski održiv, turizam mora biti u funkciji održivog okruženja, bilo kulturološkog ili prirodnog.

Ekologija i ekonomija, uključujući i turizam uvučeni su u mrežu uzoraka i posljedica na svim razinama – lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj. Turizam koji je prilagođen lokalnom okruženju i društvu, uz pažljivo i svjesno planiranje i menadžment može u velikoj mjeri doprinijeti očuvanju okoliša, to što više jer je turizam korisnik najboljih i najkvalitetnijih resursa. Turizam je uvijek za njihovo čuvanje i zaštitu jer o njima ovisi. Da bi osigurao vrijedno iskustvo turistima, održivi turizam mora zadržati visoki stupanj zadovoljstva turista, podižući istovremeno svijest o održivosti i promičući prakticiranje održivog turizma među njima.¹⁰ Turizam je pobornik aktivne zaštite koja se temelji na racionalnom i smišljenom korištenju resursa, a da se pri tome ne naruši njihova vrijednost i egzistencija, nego da se takvim aktivnim korištenjem doprinosi njihovu očuvanju.¹¹ Održivi turistički razvoj ispunjava ekonomske, socijalne i estetske potrebe i istodobno održava i podupire kulturni integritet i ekološki proces. Jednako kao i ekonomski održivi

⁹ Održivi turizam Hrvatska, *Održivi turizam*, <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=97>, (pristupljeno 14.08.2018.)

¹⁰ Loc. cit.

¹¹ K. Keča, B. Vukonić, op. cit., str. 192.

razvoj, zadovoljava potrebe turista i lokalnog stanovništva danas, ali jednako tako osigurava i budućim generacijama. U literaturi nalazimo i odgovorni turizam koji minimizira negativne socijalne i prirodne učinke, maksimira pozitivne učinke za lokalnu zajednicu te pomaže lokalnom stanovništvu da sačuvaju svoj okoliš i kulturu. Zaštita okoliša dobila je svoje globalne okvire u kojima se ističe da je zaštita okoliša globalno pitanje ali da se i u procesima zaštite treba aktivirati i lokalna zajednica.

Temeljni dokument akcije zaštite okoliša je Agenda 21 u kojem su uvršteni principi Brundtlandove komisije i naglašava kako se ujedinjavanjem interesa zaštite životne sredine i razvojnih interesa može poboljšati životni standard ljudi, ostvariti veći doprinosi ali i veća zaštita ekosustava koji bi osigurao budućnost čovječanstvu. Načela održivog razvoja prema Agendi 21 podrazumijevaju: □

- sva živa bića imaju osnovno pravo na okoliš adekvatan za njihovo zdravlje i blagostanje, □
- države moraju poduzimati mjere očuvanja okoliša i koristiti okoliš i prirodne resurse za dobrobit današnjih i budućih naraštaja, □
- države moraju održavati ekosustave i ekološke sustave i procese, čuvati biološku raznolikost, □
- države moraju donositi i poštivati standarde zaštite okoliša i javno objavljivati podatke o kvaliteti okoliša i korištenju resursa, □
- države moraju informirati sve dionike na koje aktivnosti mogu utjecati, □
- države trebaju zahtijevati izradu studije utjecaja na okoliš onih projekata za koje smatraju da bi mogli imati utjecaj na okoliš ili pak prirodne resurse.¹²

Danas se odgovornost smatra jednim od temeljnih načela zdravog društva. Odgovornost u turizmu u konačnici najbolje dovodi vezu turizma i održivi razvoj, jer implicira odgovorniji odnos čovjeka prema svom okruženju odnosno prema svom razvoju. Upravo takav turizam treba ostvariti u budućnosti. On

¹² Svjetski savjet za okoliš i razvoj (WCED) *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford 1987.

pretpostavlja međusobno razumijevanje, solidarnost, i jednakost među svim sudionicima tog fenomena. Odgovorni turizam zahtjeva određene promjene u postojećim turističkim formama, kao i uvođenje novih formi. Naime, najveći problem uzrokuje masovni turizam . Masovnost u turističkim kretanjima neće se u budućnosti smanjiti, nego još povećati. Do nestajanja masovnog turizma može doći jedino u onim slučajevima, u onim prostorima, gdje je on destruktivan i poguban za ljude i okolinu.

Samo održivi turizam na dugi rok ima smisla, jer se jedino tako osigurava život budućim generacijama. Konceptijom održivog turizma osigurava se turizmu budućnost u određenoj destinaciji. Odgovornost turizma prema održivosti temelji se na određenim načelima koja se mogu svesti na ostvarivanje svih zadaća:¹³

- osjetljivost na socijalne, kulturne, moralne i druge koristi za lokalno društvo,
- postojanje turističkih resursa da osiguraju normalni razvoj turizma u dugoročnom razdoblju,
- respektiranje svih vrsta i oblika potreba turista kao i lokalnog stanovništva,
- optimalizacija gospodarskih učinaka za receptivnu zemlju, uz minimalnu kulturnu ili ekološku štetu,
- zadovoljavajući odnos između lokalnog stanovništva i njegove ukupne okoline,
- posebna pozornost prema opterećenju područja ili lokacije,
- osiguranju što većeg sudjelovanja dobrovoljnosti i neprofitnog sektora u turizmu, ali ne zanemarujući odgovarajući gospodarski interes te
- brizi o obrazovanju, stručnoj izobrazbi, informaciji svih subjekata koji djeluju u turizmu.

¹³K. Keča, B. Vukonić, op. cit., str. 193.

1.3.1. Održivi turizam u 10 koraka¹⁴

Održivi razvoj turizma ovisi o gospodarskom i društvenom napretku te o upravljanju prirodnim resursima, a sve te stavke odvijaju se usporedno. Turizam je taj koji je najviše zainteresiran za održivost resursa jer je taj resurs temelj njegova razvoja. Razna provedena znanstvena istraživanja dokazala su kako je moguća provedba održivog razvoja turizma kroz koncept odgovornog turizma. Ključni čimbenik održivog razvoja u turizmu su ljudi u različitim ulogama i aktivnostima.

Održivi turizam predstavlja koncepciju kojom se nastoje uravnotežiti ekonomski, ekološki i socio-kulturni utjecaji turizma u skladu s interesima sadašnjih i budućih dionika. Upravo zato, one turističke destinacije koje implementiraju koncepciju održivog turizma pridonose povećanju atraktivnosti sadržaja njihove ponude te pridonose jačanju konkurentnosti, promatrano u dugom roku.¹⁵

Priručnik "Održivi turizam u 10 koraka" izrađen je s načelom potrebe prepoznavanja i zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti uz poticanje razvoja kvalitetnoga turističkog proizvoda što bi dugoročno unaprijedilo upravljanje turističkim destinacijama. Održivi turizam ne postiže se preko noći već zahtijeva sustavni pristup pun odlučnosti i motiviranosti. Deset koraka koji se navode u priručniku služe kao uputa za ostvarivanje toga cilja, a najvažnije od svega je činjenica kako su razrađeni u partnerstvu i za interese turizma i baštine. Koraci su dizajnirani kao praktična alatka koja će i dalje biti unapređivana kroz daljnji rad na projektima turističkog razvoja. Povratne informacije iz svih projekata bit će korištene za pripremu drugog izdanja kako bi se u njega inkorporiralo praktično znanje ljudi koji rade na provedbi održivog turizma. Navedene korake mogu koristiti mnogi: od turoperatora,

¹⁴ Navedeno potpoglavlje druge razine izrađeno je pomoću priručnika *Održivi turizam u deset koraka* : planiranje održivog turizma zasnovanog na baštini i prirodnom naslijeđu : priručnik za uspravljanje i razvijanje turističkih regija, destinacija i proizvodna, Institut za turizma, Zagreb, 2006.

¹⁵ K. Arfić Rakitovac: *Smjernice razvoja kulturnog turizma ruralnog prostora Istre*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2011., str. 2.

vlasti, turistički poduzetnici i organizacije, inicijativne i interesne skupine lokalne zajednice, agencije i upravitelji kulturne baštine, lokalne zajednice, regionalne razvojne organizacije te turistički vodiči, a ti koraci su sljedeći:

1. Što želimo postići?

Prvi korak pomaže definiranju smjera koji pomaže napretku aktivnosti. Smjer kojim se krećemo ima složenost onakvu kakvu želimo da ima, a možemo ga percipirati u obliku izjave o viziji, misiji ili svrsi projekta što zahtijeva bolju posvećenost radi što bolje ostvarivosti.

2. Tko je, tko bi mogao ili trebao biti uključen?

Drugi korak pomaže identificirati sudionike i uvidjeti načine razvijanja dobrih odnosa. Sustavno i strateško uključivanje drugih rezultira osiguranjem sudjelovanja relevantnih osoba, određuje važnost baštine te pomaže procesima planiranja, upravljanja i razvoja. Stalno praćenje važno je jer ovaj korak utječe na sve daljnje. Možemo uključivati mnoge u naše projekte i planove od turoperatora, vlasti, turističkih poduzetnika i organizacije, inicijativne i interesne skupine lokalne zajednice, agencija i upravitelja kulturne baštine, lokalne zajednice, regionalne razvojne organizacije te turističke vodiče. Iako nekada naporan i iziskuje dosta uloženog vremena, važno je sprovesti drugi korak jer o njemu uvelike ovisi sam uspjeh ili neuspjeh.

3. Što nam je poznato?

Treći korak će omogućiti primjerenu osnovu za odlučivanje jer identificira postojeće izvore informacija i relevantne dokumente za projekt ili proces. Omogućuje lociranje i obradu informacija za određivanje kapitala baštine, njezinu vrijednost i tematiku. Iako je dosta informacija javno trebati će možda potražiti dodatne informacije razgovarajući s upućenim pojedincima i pomoću intervjua, upitnika i tematskih rasprava te posredstvom različitih lokalnih ili regionalnih organizacija i kod upravnih tijela za zaštitu i upravljanje baštinom, u ministarstvima i kod turoperatora.

4. Što čini vašu regiju, destinaciju ili proizvod posebnim?

Četvrti korak će identificirati prepoznavanje i predstavljanje posebnosti regije, destinacije ili proizvoda te ustanoviti postoji li potencijal za daljnje korištenje tih vrijednosti u turizmu i turističkoj interpretaciji. Svi imaju koristi od zajedničkog razumijevanja posebnosti destinacije, od turizma, baštine i lokalne zajednice te je stoga važno identificirati prirodne i kulturne baštine koje mogu biti glavna atrakcijska osnova čime se osiguravaju kompatibilnost budućeg razvoja i stalne brige za vrijednosti baštine.

5. Koja su glavna problemska pitanja?

Peti korak pomaže pri identifikaciji i razumijevanju glavnih područja i tema koje utječu na regiju, destinaciju i proizvod u sadašnjosti ali i budućnosti i potrebna je dobra komunikacija i rezimiranje svih prikupljenih informacija. Bitno je znati da problemska pitanja se ne tiču uvijek problema, njima se može baviti i rješavati ih. Važno je razmotriti doživljaje posjetitelja, stavove lokalne zajednice, načine upravljanja i utjecaje na prirodu i baštinu, infrastrukturu, tržište i marketing, dostupnost turističkog proizvoda, ljudske potencijale, strateške i resursne kontekste te zakonodavstvo i dozvole, a sve s ciljem lakšeg razumijevanja problemskih pitanja i adekvatnog rješavanja. Pri izradi projekta, bitno je sagledati postojeću mogućnost konflikata i unaprijed je identificirati, u suprotnom oni se mogu pojaviti kasnije u projektu i stvarati barijere napretku. Kako do njih ne bi došlo, potrebno je uključiti sve relevantne osobe i ostvarivati otvorenu komunikaciju uz prilagođavanje i izgradnju konsenzusa većine sudionika.

6. Analiza

Analiza pomaže razjasniti i definirati prioritete koji moraju biti razumljivi i jasni prvenstveno zbog ispravnosti odluka o daljnjem djelovanju, te će pomoći u daljnjem identificiranju prioriteta. Možemo koristiti više vrsta analize poput: analiza tržišta, zaštite baštine situacije, troškova i dobiti, SWOT analizu te analizu prioriteta. Samu analizu možemo provesti jednostavniju ili složeniju, sve ovisno o tome kakav rezultat želimo i time sagledavajući koja vrsta analize je relevantna ili primjerena situaciji.

7. Načela i ciljevi aktivnosti

Sedmi korak odnosi se na sastavljanje specificirane pisane izjave o načelima ili ciljevima prema kojima će se usmjeravati buduće aktivnosti što nam pomaže dobivanju potpore od strane svih ključnih dionika. Važno je razmišljati o tome što želimo postići određivanjem načela djelovanja za koja je bitno da se bave turističkom stvarnošću i zaštitom te baštinjenjem prirodnog i povijesnog naslijeđa uz uključivanje svih ključnih dionika. Načela se mogu manifestirati u obliku naputaka, protokola ili izjave. Ciljevi su pak kratke izjave o onome što želimo postići i pomažu u planiranju te je važno da su jasni, mjerljivi, ostvarivi i vremenski ograničeni i zajednički utvrđeni od strane svih sudionika ili poslovnih partnera.

8. Koje su vaše ideje i opcije?

Važnost razrade ideja i opcija s ključnim dionicima pomaže pronalasku odgovora o preferiranim opcijama u pojašnjavanju ideja i opcija te u donošenju odluka kao i u pripremi za provedbu aktivnosti. Opcije utvrđujemo na sljedeći način: razvijanje ideja, predstavljanje ideja ili opcija radi testiranja, analiza ključnih tema ako se pokaže potrebnim, zatim slijedi razvijanje najprikladnijih opcija i posljednje je traženje suglasnosti za opciju.

9. Provedba

Predzadnji korak pomaže razvijanju aktivnosti za primjenu ideja, prijedloga ili opcija koje su predstavljene na jasan i logičan način. Provedba osigurava uključivanje tih ideja u druge relevantne planove i strategije, čime se stvaraju metode praćenja i ocjenjivanja istih. Pri samom procesu javlja se mogućnost razmatranja i drugih sudionika koji bi mogli utjecati na ciljeve jer se na taj način omogućuje ostvarivanje novih projekata te je potrebno imati jasan plan provedbe koji se već ustalio u poduzećima te postao standardna praksa u upravljanju projektima. Ovaj se plan još naziva i "akcijski plan" ili "plan rada". Svaka provedba mora se ticati planskog dokumenta i osiguravati poveznicu među njima uz sustavno praćenje provedbe kako ne bi izgubili vjerodostojnost. Najbolji način provedbe planova jest stalna provjera i izvještavanje o napretku. Dodatni čimbenici koje je važno uzeti u obzir

prilikom provedbe ideja, prijedloga i opcija jesu: strategije za političku potporu, komunikacija, jačanje kapaciteta, povezivanje, određivanje faza te utjecaji.

10. Smjernice

Posljednji korak u održivom turizmu jesu smjernice; izjave koje služe kao kratki pregled ili zaključak i služe ne bi li pokazale ključne vrijednosti naslijeđa, ključne teme i područja razvoja te rezultate dogovora i sporazume, a omogućavaju uvid u dosadašnje rezultate i postignuća.

2. OPĆINA ŽMINJ

Na geografski malenom, reljefno razigranom terenu s manjim brežuljcima, crvenicom i submediteranskom klimom smjestio se Žminj.¹⁶ Općina Žminj zauzima površinu od 71,90 km², što čini samo 2,54% sveukupne površine Istarske županije. U njezina 33 samostalna naselja živjelo je 2001. godine 3.433 stanovnika¹⁷, dok prema posljednjem popisu iz 2011. godine taj broj se povećao za 50 ljudi te iznosi 3.483 stanovnika. Graniči s općinskim jedinicama lokalne samouprave Gračišće, Barban, Svetvinčenat, Kanfanar, Tinjan i Sveti Petar u šumi te s gradom Pazinom. Područje općine Žminj predstavlja vrlo važno geoprometno središte u Istarskoj županiji zato što većina cesta unutrašnje Istre prolazi upravo kroz Žminj. Područje općine Žminj nalazi se u unutrašnjem središnjem dijelu Istarske županije¹⁸, a taj smještaj odredio je u povijesti i danas geoprometni značaj općine povezane državnim i županijskim cestama, prometnim pravcima s ostalim naseljima te obalnim prostorima Istarske županije.¹⁹

2.1. Demografski čimbenici

Žminj se prvi put spominje 1177. godine kao župa porečke biskupije, a u srednjem vijeku pripadao je pazinskoj grofoviji. Tradicionalno je malo lokalno središte još od druge polovice 19. stoljeća, kada je obavljao funkciju općinskog središta za okolni prostor unutar kotara Pazin u sastavu Istre i Primorja.²⁰ Na području općine Žminj se nalaze 133 naselja a 33 spadaju u urbana samostalna naselja u kojima, prema posljednjem popisu stanovništva od 2011. godine ima 3.483 stanovnika što u odnosu na popis stanovništva iz 2001. godine bilježi porast od 1%. Gustoća naseljenosti iznosi 48 stanovnika/km² što je značajno manje nego na razini Istarske županije (74 stanovnika/km²).²¹ Portal Glas Istre u članku "Demografska havarija zaobilazi poluotok" (www.glasistre.hr) navodi kako se od 2014. godine prvi put bilježi

¹⁶ TZ Žminj, *Povijesni osvrt na Žminj*, <http://tzzminj.hr/hr/povijesni-osvrt-na-zminj/>, (pristupljeno 16.08.2018.)

¹⁷ Prostorni plan uređenja općine Žminj, Urbing d.o.o., Zagreb, 2006. , str.4.

¹⁸ Program ukupnog razvoja općine Žminj 2015.-2020., BALA consulting d.o.o., str. 9.

¹⁹ Prostorni plan uređenja općine Žminj, op.cit., str.81.

²⁰ Ibidem, str. 7.

²¹ Program ukupnog razvoja općine Žminj 2015.-2020., op.cit., str. 17.

pozitivan migracijski saldo, što koincidira s ulaskom u Europsku uniju, od kada se doselilo 11 novih ljudi u općinu Žminj. Sljedeća tablica prikazuje broj stanovnika općine Žminj s posljednjeg popisa iz 2011. godine.

Tablica 1. Broj stanovnika općine Žminj 2011. godine

		SPOL		
		UKUPNO	MUŠKI	ŽENE
UKUPNO		3.483	1.664	1.819
0-6 godina		273	130	143
0-14 godina		535	254	281
0-17 godina		639	306	333
0-19 godina		729	343	386
Žene u fertilnoj dobi	15-49 godina	-	-	803
	20-29 godina	-	-	226
Radno sposobno stanovništvo (15-64 godina)		2.275	1.161	1.114
60+		854	335	519
65+		673	249	424
75+		323	108	215
Prosječna starost		41,9	40,5	43,2
Indeks starenja		117,2	97,7	134,5
Koeficijent starosti		24,5	20,1	28,5

Izvor: Izrada autorice prema Programu ukupnog razvoja općine Žminj, dostupno na <https://zminj.hr/downloads/Program%20ukupnog%20razvoja%20Općine%20Zminj.pdf>, pristupljeno 14.08.2018.

Općina je najviše stanovnika imala 1910. godine, kada se ta brojka popela na 5267 stanovnika, što je za trećinu više nego 2011. godine. Za općinu Žminj je specifično brže starenje stanovništva u odnosu na prosjek Republike

Hrvatske, budući da je Indeks starosti 1991. godine iznosio 89,67 za Općinu, a 66,66 za Republiku Hrvatsku, dok vidimo kako se po popisu stanovništva 2011. godine indeks starenja povećao na 117,2.

U Programu ukupnog razvoja Općine Žminj provedena je anonimna anketa među stanovništvom općine Žminj na uzorku od 242 ispitanika što predstavlja oko 7% ukupnog stanovništva u općini. Anketa je provedena s ciljem boljeg upoznavanja stavova i mišljenja građana o životnim uvjetima i problemima lokalnog stanovništva.

Tablica 2. Struktura obrazovanja općine Žminj iz 2015.god

Nezavršena osnovna škola	4,22%
Završena osnovna škola	10,55%
Završena zanatska srednja škola	22,78%
Završena srednja četverogodišnja škola	47,26%
Završen fakultet	15,19%

Izvor: Izrada autorice prema Programu ukupnog razvoj Općine Žminj, dostupno na <https://zminj.hr/downloads/Program%20ukupnog%20razvoja%20Općine%20Zminj.pdf> (pristupljeno 14.08.2018.)

Prema provedenoj anketi vidimo kako najveći postotak ispitanika ima završeno srednjoškolsko četverogodišnje obrazovanje, zatim slijedi zanatska škola, a fakultetska razina obrazovanja nalazi se tek na 3. mjestu. Potrebno je poticati mlade da se školuju i svoje stečeno znanje po završetku vrata nazad u Općinu Žminj jer iznimno je bitno da se za daljnje planiranje budućeg održivog razvoja time bave mladi i obrazovani ljudi.

Tablica 3. Stambeni uvjeti općine Žminj iz 2015.godine

Privatna kuća	81,90%
Privatni stan	12,07%
Podstanar/ka	4,31%
Ostalo	1,72%

Izvor: Izrada autorice prema Programu ukupnog razvoj Općine Žminj, dostupno na <https://zminj.hr/downloads/Program%20ukupnog%20razvoja%20Općine%20Zminj.pdf>

(pristupljeno 14.08.2018.)

Prema provedenoj anketi vidimo kako najveći postotak ispitanika ima riješeno stambeno pitanje u vlastitom smještaju što omogućuje lakše planiranje budućnosti za sebe i svoju obitelj.

2.2. Prirodno okruženje

Prirodno okruženje obuhvaća sve žive i nežive stvari koje se prirodno javljaju na Zemlji te je u suprotnosti s izgrađenim okolišem. Da bi došlo do gospodarskog rasta i razvoja svaka lokalna samouprava treba maksimalno iskoristiti svoje prirodne resurse, no istodobno, vodeći računa o zaštiti prirode i okoliša kako bi se sačuvala preostala šuma od sječe i propadanja, poljodjelske površine od neagrarnih namjena, naselja i građevinska zemljišta od neracionalne i neekonomične izgradnje, dok kod eksploatacije boksita i kamena treba paziti da ne dođe do devastacije krajolika.²²

Prostor Općine Žminj je vrijedan posrednički prostor, koji ima povijesno važni prometno - geografski položaj unutar istarskog prostora. Područje općine Žminj nalazi se u unutrašnjem središnjem dijelu Istarske županije. Graniči s općinskim jedinicama lokalne samouprave Gračišće, Barban, Svetvinčenat, Kanfanar, Tinjan i Sveti Petar u šumi te s Gradom Pazinom.²³ Područje općine Žminj pruža se smjerom zapad - istok, čija je dužina dvostruko veća (12 km) od njezine širine sjever - jug (6 km). To je otvorena vapnenačka zaravan, na čitavom prostoru iznad 300 m nadmorske visine s najvišim vrhom Sveti Juraj 432 m, dok se u krajnjem malom sjeverozapadnom dijelu

²² Program ukupnog razvoja općine Žminj 2015.-2020., op.cit., str. 12.

²³ Prostorni plan uređenja općine Žminj, op.cit., str. 6.

spušta u Limsku dragu. Sastavni je dio tzv. "Crvene Istre", gdje se izmjenjuju plodna zemlja crvenica i vapnenački kamenjar.²⁴

Klima je submediteranska u manjem dijelu, dok je u većem dijelu kontinentalna. Ljeta su topla, vedra i sunčana, a zime blage, oblačnije i vlažnije s proljetnim i jesenskim maksimumom padalina, koje donose vlažni zapadni i južni vjetrovi. Ljeti s mora puše maestral, dok zimi bura nema razorno negativno djelovanje. Srednja godišnja temperatura zraka je 12,1 stupanj C, godišnje padne 836 mm padalina, srednja godišnja naoblaka je 4,2, a insolacija iznosi 2.437 sunčanih sati godišnje.²⁵

To je područje šume medunca i bjelograba, koja je doživjela degradaciju i pretvorena je u panjače. Tlo je srednje pogodno za poljodjelstvo (stočarstvo, ratarstvo i vinogradarstvo) uz veća ograničenja. Taj jedinstven kraj Istre može se svrstati po ljepoti u prirodne krajolike sačuvanih bitnih obilježja. Ponajviše možemo izdvojiti.²⁶

- Botanički rezervat,
- Feštinsko kraljevstvo
- Limska draga

Botanički rezervat obuhvaća područje između Žminja, Tomišići, Benčići, Markoči, Klimni, Orihi, Petehi i Pustijanci. Odlikuju ga prirodni travnjaci, suhozidi i kažuni.

Feštinsko kraljevstvo, geomorfološki spomenik prirode, otkriven je 1930. godine, a za javnost je otvoren 2008. godine. Dužina spilje iznosi 67 metara, širina 27 metara, a prosječna temperatura iznosi od 13 do 16° C. Limska draga obuhvaća naselja i dijelove naselja Krajcar Breg, Prkačići, Vidulini, Pifari, Kršanci. Odlikuje je izrazita raznolikost flore i faune.²⁷

²⁴ Program ukupnog razvoja općine Žminj 2015.-2020., op. cit., str. 7.

²⁵ Prostorni plan uređenja općine Žminj, op.cit. str. 7.

²⁶ A, Žužić i K, Afrić-Rakitovac. op. cit., str. 9.

²⁷ Loc.cit.

2.3. Kulturno – povijesno naslijeđe²⁸

U Strateškom planu upravljanja kulturno - povijesnom baštinom na području Općine Žminj za razdoblje 2016. - 2021. navode se kako je kulturno - povijesna baština bitna i neophodna sastavnica svakog kulturnog djelovanja i razvoja određenog prostora. Prema planu kulturna baština je ukupnost duhovne i materijalne produkcije pojedinaca ili skupina koji su nam u naslijeđe ostavili preci, dok je samo uključivanje kulturne baštine u gospodarski sustav značajan i važan čimbenik u pogledu razvoja Općine.

Žminj se prvi puta spominje 1178. godine u povelji pape Aleksandra III. U 12. stoljeću Žminj ulazi u sklop Pazinske grofovije a iz tog vremena bilježi se podatak da je Žminj bio među najrazvijenijim i najbogatijim mjestima u Istri. U 14. stoljeću, zbog napada Mlečana, ovdje se doseljavaju bjegunci iz drugih naselja ali i bjegunci od Turaka. U 15. i 16. stoljeću Žminj je bio jako gospodarsko i kulturno središte. U to doba, dok je ostatak Istre patio od malarije i kolere, Žminj je zbog svog položaja ostao pošteđen jer u blizini nije bilo močvarnog tla, a time ni komaraca koji bi prenosili bolesti. Nakon pada Mletačke republike čitava Istra pada pod Austriju gdje ostaje do 1918. godine. Između 1805. do 1814. Istra dobiva francusku vlast. Od 1809. do 1814. godine cijela Istra spada pod Ilirske provincije nakon čega počinje stogodišnja austrijska vladavina. Za vrijeme Austrije, Žminj potvrđuje svoj status prometnog i gospodarskog središta. Nakon I. svjetskog rata Žminj pada pod vlast Italije kao i ostatak Istre. Nakon II. svjetskog rata gdje je i uništen biva oslobođen i napokon 1991. godine postaje sastavnim dijelom Republike Hrvatske.²⁹

Kako bi se istaknula posebnost općine Žminj istaknuti će se i najvažnije kulturno – povijesno naslijeđe. Posebice se tu ističu stara jezgra, knjižnica te crkve. Stanje kulturne baštine u jednom prostoru dijeli sudbinu stupnja razvoja

²⁸ Pri izradi navedenog potpoglavlja korišteni su podaci s TZ Žminj, *Vodič*, <http://www.tzminj.hr/HRV/vodic/index.asp> (pristupljeno 15.08.2018.)

²⁹ Histrica, *Žminj*, <http://histrice.com/hr/istra/green/zminj/> (pristupljeno 15.08.2018.)

tog prostora; kulturnu baštinu nije moguće shvaćati isključivo kao kulturnu vrijednost mimo mogućnosti i svijesti sredine u kojoj se nalazi.³⁰

Stara jezgra

Stara jezgra srednjovjekovnog Žminja čuva sve karakteristike starohrvatskog gradića. Nekada je Žminj bio zaokružen s četiri kule što ga je činilo jakom vojnom utvrdom. Ostaci srednjovjekovnih bedema danas su uklopljeni u zidove izgrađenih kuća i ograda.

Najveća župna crkva u Žminju

Do današnjeg dana očuvana je jugoistočna kružna kula (XV. stoljeća) feudalnog kaštela, u sklopu kojega se nalazi i župna crkva sv. Mihovila Arkandžela. Najveća je župna crkva u Žminju, a prema Tommasinijevu podatku iz prve polovine XVII. stoljeća nekada ih je ukupno bilo 24. Stara građevina nalazila se usred utvrde, tzv. Kaštela, od kojega su se sačuvali samo jugoistočna okrugla kula i restaurirano južno krilo. U crkvi se nalaze barokni oltari tipnog karaktera i obrtne obrade bez osobito umjetničke vrijednosti. Među njima se ističe veliki oltar u glavnoj apsidi koji je sagrađen 1706. godine brigom žminjskog župnika i kanonika Santea Rovisa. Na oltaru se nalazi slika Majke Božje sa svecima Z.Venture (XVII. stoljeća), rustično obrađen kip Majke Božje s djetetom u naručju iz 1708. godine, zatim drveno rezbareno Poklonstvo pastira iz 1690. godine i gotičko Raspeće iz druge polovice XIV. stoljeća. U Sakristiji se nalazi zbirka misnog ruha iz XVI. i XVIII. stoljeća te liturgijsko posuđe koje potječe još od XV. stoljeća. Na zidu sa zapadne strane oltara nalazi se krstionica izrađena 1710. godine. Propovjedaonica u srednjoj lađi jedna je od najvećih ostvarenja istarskog baroka XVIII. stoljeća. Pored ulaznih vrata crkve su orgulje izrađene 1906. godine. Izradili su ih braća Župan, rodom iz Kopa.

Crkva Svetog Trojstva

Uz sjeverozapadni ugao crkve Sv. Mihovila nalazi se gotička kapela Sv. Trojstva koja je 1471. godine oslikana freskama gotičkog stila, rad

³⁰ Prostorni plan uređenja općine Žminj, op.cit., str.73.

nepoznatog majstora iz alpskih krajeva. Freske prikazuju prizore iz Kristova života, a otkrivene su prije prvoga svjetskog rata.

Knjižnica

Knjižnica u Žminju započela je s djelovanjem 2002. godine nakon višegodišnjeg nastojanja i truda aktivista Čakavskog sabora i stanovnika čije su konkretne inicijative vezane za 1997. godinu kada Čakavski sabor seli svoje sjedište u Žminj. Tada je osnovan i Odbor za osnivanje knjižnice odnosno za izgradnju Čakavske kuće na čelu s dr. Slavkom Krajcarom, koji je u suradnji s Općinom, Istarskom županijom, Ministarstvom kulture i Gradskom knjižnicom i čitaonicom Pula posao priveo kraju. Knjižnica djeluje u sklopu Gradske knjižnice i čitaonice Pula, broji 320 članova i ima fond od 5378 svezaka. Knjižnica je informatizirana, a specifičnost ove ustanove je Čakaviana, zbirka knjižnih izdanja s čakavskog kulturnog prostora. Knjižnica u Žminju postaje malo kulturno središte općine Žminj i okupljalište ljubitelja knjige.

Štrada

Podignuta je najkasnije u 17. stoljeću. Ulica kojom se spušta do starogradske jezgre.

Crkva Svetog Križa

Crkva je 1964. godine temeljito popravljena. Sa sjeverne strane crkve nalazi se kosturnica. Sa sjeverne strane crkve nalazi se kosturnica koja na pročelju ima barokno stilizirani mali zvonik na preslicu.

Kapela Svetog Antuna opata

Izgradio ju je 1381. godine majstor Armirigus, a oslikana je freskama majstora venecijanskog kruga. Najstariji je dio koji se nalazi s južne strane apside. Ona je postojala i prije izvršenih restauracija srednjovjekovne crkve. Profil rebara njenog svoda, koji djeluje romanički, neobičan je za renesansne građevine 16. stoljeća. Njena unutrašnjost je prostrana i svečana. U crkvi se nalaze barokni oltari, no među njima ističe se veliki oltar u glavnoj apsidi. Njegovi stupovi izgrađeni su od kamena iz kamenoloma u Gradišću. Taj oltar dao je izgraditi

žminjski kanonik i župnik Sante Rovis 1706. godine. Treba spomenuti i krstionicu koja je izrađena 1710. godine. Natpis na krstionici glasi: *FONS VITAE AETERNAE AN(n)O D(omi)NI MDCCX*. Na freskama su prikazani prizori iz legende o sv. Antunu opatu i prizori iz Kristova života.

Kalvarija

Kalvarija (golgota) koja prema novozavjetnoj predaji prikazuje razpeće i smrt Isusa Krista.

Crkva Svetog Bartola

Zapadno od Žminja nalazi se crkva sv. Bartola u kojoj se nalazi drveni oltar iz XVII. stoljeća. Pravokutno svetište podignuto je brigom Šanteta Rovisa, žminjskog župnika godine 1729. godine u vrijeme gastalda (upravitelja crkvenog dobra) Marina Damijanića. O tome svjedoči natpis na zidu apside iznad ulaznih vrata u nekadašnju sakristiju. Natpis iznad okruglog prozora na pročelju spominje radove na crkvi izvedene po nalogu kanonika Florijana, žminjskog župnika, 1743. godine u vrijeme upravitelja crkvenog dobra Jakova Ravnića. Zvonik na pročelju nije konstruktivno povezan sa zidom crkve. Taj zvonik izgradio je Mate Dvojčić 1742. i 1743. godine. S južne strane crkve postojao je i trijem koji je poslije drugog svjetskog rata potpuno srušen. Po položaju i konstrukciji otvora trijem se datira sredinom 17. stoljeća.

Crkva Majke Božje od Svetomora

Oko 3,5 km južno od Žminja nalazi se crkva Majke Božje od Svetomora. Od stare ranoromaničke crkve sačuvali su se donji dijelovi perimentalnih zidova i apsida s polukružnim prozorčićem. Na pragu sjevernog prozora zapadne fasade u trijemu uklesana je 1666. godina. Karijatide koje su barokno stilizirane izradio je domaći kipar. Ukupno je 8 likova, većinom anđela karijatide smještenih po dva sa svake strane bočnih ulaza. Oltar pred apsidom potječe iz 18. stoljeća. Današnji naziv crkvice Svetomora potječe od starijeg naziva Stumoran koji se još danas čuva u zaselcima oko crkvice.

2.4. Gospodarstvo općine Žminj

Područje općine Žminj je do 1961. godine bilo tipično ruralno područje. Prevladavala su relativno mala i raštrkana naselja s brojnim zaseocima, a po svojoj su strukturi bila prevladavajuće agrarna i ruralna, gospodarski nerazvijena i infrastrukturno neopremljena. Tek kada se počela razvijati industrija u bližim gradskim središtima, prvenstveno u Puli, Pazinu i Rovinju, te turizam u priobalju, dolazilo je do postupene preobrazbe naselja Općine Žminj.

Žminj je udaljen od važnijih istarskih gradskih središta Pazina 14 km, Rovinja 26 km, Labina 29 km i Poreča 39 km te od regionalnog središta Pule 33 km i makro regionalnog središta Rijeke 70 km, dok je povezano s bližim okolnim lokalnim središtima Kanfanar i Sveti Petar u šumi po 6 km, Tinjan i Gračišće po 12 km, Pićan 16 km, Barban 14 km i Svetvinčenat 7 km, odnosno s nešto udaljenijim Vodnjanom i Svetim Lovrečom po 23 km, a na svom općinskom području od pojedinih naselja udaljen je 3 - 8 km. Ti prometni pravci i prometno čvorište Žminj još nisu u potpunosti prometno valorizirani, što je već uočeno i planerski predviđeno izgradnjom i prolazom nekoliko državnih i županijskih cesta kroz ovaj prostor, koje će biti alternativne ceste glavnim državnim cestovnim prometnicama u unutrašnjem međusobnom istarskom povezivanju, kao i u povezivanju Istre s ostalim dijelovima Sjevernog Hrvatskog primorja i susjedne Republike Slovenije.³¹

Gospodarski razvitak bitno je temeljiti na optimalnom iskorištavanju prednosti područja, vodeći se načelima održivog razvoja uz davanje pažnje demografskim potencijalima općine. Dosadašnji naponi uloženi u poboljšanje postojeće mreže, osobito na kritičnim dionicama za svaku su pohvalu čime se dokazuje kako se na rast i razvoj Općine Žminj ulaže puno vremena ali i novaca, jer je odrađeno mnogo rekonstrukcija i reorganizacija prometa prema sadašnjem rangu prometnica te se započelo s izgradnjom novih dionica. Povećali su investicijska ulaganja u turizmu, modernizirali i uveli suvremene tehnologije, uspjeli valorizirati do sada neiskorištene objekte, potiču

³¹ Prostorni plan uređenja Općine Žminj, op.cit., str. 6.

kooperativnost dionika u turizmu, uložili u izgradnju komunalne infrastrukture, kanalizacije, telekomunikacije, izvršili prenamjenu neiskorištene infrastrukture, proveli plinifikaciju naselja, dopune prostornog plana koji je usklađen s potrebama gospodarstva i općine i sl. Moderna vremena polako su počela izbacivati industriju i poljoprivredu, no zahvaljujući pravodobnom uviđaju kako su te industrije itekako potrebite za razvoj drugih grana, poput turizma, lokalna zajednica uspjela je isplanirati dugoročni gospodarski razvoj ukomponiravajući sva tri segmenta. Za dugoročni razvoj gospodarstva jesu poljoprivreda, industrija, iskorištavanje mineralnih sirovina i turizam.³²

Poljoprivreda - sadašnji prirodni resursi (veličinom, strukturom i kvalitetom) nisu dostatni za intenzivniji razvitak velikih subjekata zato što se razvoj poljoprivrede temelji na malim gospodarstvima što u jednu ruku i nije nužno loše jer je omogućena vrhunska kvaliteta proizvoda jer nema komercijalizacije. Područje Općine pogodno je za uzgoj povrća, uzgoj voća umjerenog klimatskog pojasa, proizvodnju vina, uzgoj goveda, ovaca i koza. Na području Općine raste sljedeće samoniklo bilje: radič, maslačak, bazga, ružmarin, bosiljak, kadulja, lovor, šparoga, kupina, i dr.³³ dok prema posljednjim podacima prema Programu ukupnog razvoja općine Žminj tu djeluje 158 poljoprivrednih gospodarstava.

U industriji općine Žminj nalaze se mnogi gospodarstvenici građevinske djelatnosti, djelatnosti proizvodnje valjaka, proizvodnje keramike, pržionica kave, autoprijevoznik te trgovačke djelatnosti. U općini trenutačno djeluje 110 trgovačkih društava, 123 obrtnika te 65 registriranih iznajmljivača apartmana. U Općini je turizam, kao gospodarski sektor, tek treći po redu, no i sam turistički promet na Žminjštini je u porastu jer sunce i more već neko vrijeme nisu isključiv interes većine turista, što središnju Istru dovodi u pozitivnu situaciju. Blizina zapadne i istočne obale omogućuje brz dolazak do napučenih i osamljenih dijelova Istarskog poluotoka.

³² A. Žužić, K. Afrić-Rakitovac. op. cit., str. 8

³³ Loc.cit.

Pohvalno je razvijanje suradnje s drugim istarskim JLS. *Discover Green Istria by Bike* provodi se zajedno sa Pedal Istrom te Općinama Kanfanar i Svetvinčenat. Drugim su projektom u suradnju ušli s Općinom Ližnjan i Gradom Vodnjanom kojim se promovira program "Žminj Tour".³⁴ U Žminju se održava mnogo manifestacija koje privlače posjetitelje, a novi razvojni planovi koji su pokrenuti ili će se tek pokrenuti postaviti će kvalitetne temelje za daljnji napredak i razvoj turizma. Zahvaljujući poticajem od 55 tisuća kuna u srpnju ove godine od strane Agencije za plaćanje u poljoprivredi, razvoj strategija bitnih za turizam svakako će biti uvelike olakšan. Pohvalna je ocjena Instituta za javne financije RH za Žminj, koji je proglašen jednom od najtransparentnijih općina. U samo godinu dana Općina Žminj je s nedovoljnog skočila na vrlo dobar uspjeh. Aktualna je vlast na čelu s načelnikom Željkom Plavčićem transparentnost proračuna od pobjede na prošlogodišnjim lokalnim izborima dovela gotovo do izvrsnosti, što Žminj danas svrstava među najtransparentnije hrvatske općine. Izniman je to uspjeh na nacionalnoj razini. Ovo priznanje poticaj je i obveza rukovodstvu Općine Žminj na čelu s načelnikom da se i dalje trude zadržati status jedne od najtransparentnijih općina u Republici Hrvatskoj, otvorene prema svojim građanima. Navedeno predstavlja recept uspješnosti i razlog je zadovoljstva stanovnika lokalne zajednice, čemu Žminj u suradnji sa svojim stanovnicima teži kao i otvaranju vrata i povjerenja svim trenutnim i budućim investitorima.³⁵

Pod utjecajem sve veće globalizacije i suvremenog načina života dolazi do sve veće prijetnje zaštiti prirode i okoliša, a poseban naglasak u tom je smislu usmjeren na otpad. Općina Žminj je odredila zbrinjavanje otpada kao jedan od vrlo važnih prioriteta za naredno razdoblje u okviru kojeg će se sanirati i zatvoriti sva postojeća stara (divlja) odlagališta te organizirati selektivno prikupljanje otpada, no uza sve navedeno nemojmo zaboraviti kako održivi gospodarski rast i razvoj konkurentnog gospodarstva je nemoguć bez dostatnih i kvalitetnih ljudskih resursa. U tom smislu, Općina Žminj definirala

³⁴ TV Istra, *Općini Žminj preko 55 tisuća kuna za razvoj turističke strategije*, <http://tvistra.hr/video-opcini-zminj-preko-55-tisuca-kuna-za-razvoj-turisticke-strategije/>, (pristupljeno 18.08.2018.)

³⁵ Ipress, *Žminj - jedna od najtransparentnijih hrvatskih Općina*, <http://www.ipress.rtl.hr/istra/55760-zminj-jedna-od-najtransparentnijih-hrvatskih-opcina>, (pristupljeno 18.08.2018.)

je više mjera u cilju edukacije stanovništva putem specijalističkih programa namijenjenih potrebama gospodarstva, poticanja cjeloživotnog obrazovanja, osnivanja savjetodavnog centra za poduzetnike te stipendiranjem i sufinanciranjem deficitarnih zanimanja.³⁶ Općina Žminj polaganim ali sigurnim koracima razvija svoje potencijale i pomoću mnogih projekata nastoje zadržati stanovništvo te potaknuti druge na doseljavanje, posebice mlade i obrazovane ljude. Pomoću navedenog općina je uspostavila suradnju s Udrugom gradova što će omogućiti izradu Plana sudjelovanja u odlučivanju građana o lokalnoj samoupravi i strategije razvoja s ciljem povlačenja bespovratnih sredstava fondova EU.

2.5. Manifestacije

Tijekom godine Općina Žminj organizira razne manifestacije i događaje, samostalno ili u suradnji s raznim predstavnicima javnog i privatnog sektora:

- žminjske mačkari,
- istrijanske pince pod čripnjom za ugnjišće,
- blagdan Tijelovo i procesija,
- istarski festival pašte,
- amronike zad Kaštela,
- bartulja,
- dan općine Žminj,
- mjesečni sajmovi.³⁷

Cilj ovakvih manifestacija je njegovanje tradicijskog nasljeđa, doprinos i obogaćivanje turističke ponude, produženje turističke sezone, zatim poticanje korištenja autohtonih domaćih namirnica, valorizacija tradicionalne gastronomije te promocija Žminja kao gastro destinacije. Organizirajući ih s brojnim partnerima i suradnicima, TZ Žminj u ove manifestacije nastoji maksimalno uključiti lokalne ljude i resurse, od dječjeg vrtića, škole, folklornih

³⁶ Prostorni plan uređenja Općine Žminj, op.cit., str. 69.

³⁷ TZ Općine Žminj, Vodič, <http://www.tzzminj.hr/HRV/vodic/index.asp> (pristupljeno 18.08.2018.)

društava, preko lokalnih ugostitelja i proizvođača autohtonih proizvoda do sportskih društava i klubova.

Žminjske mačkari

Od kada su mačkare u Žminju održava se tradicionalni vlakić koji svake godine kreće u 10 sati. Organizirani vlakić kreće po selima: Jurići, Petešljari , Križanci, Pamići, Krajcar Brijeg, Prkačini, Pifari, Vidulini, Krničari, Kresini, Modrušani, Tomišići, Mužini, Gradišće, Galanti, Damijanići, Kmeti, Laginji. Na kraju dana pali se pust.

Istrijanske pince pod čerepnjon na ugnjišće

Manifestacija posvećena pinci – tradicijskom istarskom uskršnjem kolaču. Ova manifestacija podsjeća na ne tako davna vremena kada je običaj pečenja pince imao veliku važnost prigodom slavljenja Uskrsa. Iako je još uvijek neizostavan dio uskršnjeg objeda, sve su rjeđa domaćinstva u kojima se peče domaća pinca.

Blagdan Tijelovo i procesija

Blagdan započinje sv. Misa u 10.30 sati u župnoj crkvi sv. Mihovila, te se nastavlja procesijom po starom dijelu Žminja. Mještani za tu prigodu uređuju četiri oltara, na četiri ustaljena mjesta, tijekom procesije zastaje se kod svakog oltara i moli se. U procesiji pjeva župni zbor, a prvopričesnici i djevojčice posipavaju put laticama ruža. Putem procesije mještani ukrašavaju prozore ručnim radovima i cvijećem. Tijekom procesije nosi se baldahin – nebica, a svećenik nosi pokaznicu sa Svetim tijelom.

Festival pašte

Na specifičnom prostoru iza stare crkve Sv. Mihovila održava se Festival koji spaja tradicionalno i suvremeno u istarskoj kuhinji gdje možete vidjeti mnogo toga - *cooking show*, radionice izrade pašte, dječje radionice, zabavni program, prezentacije novih i tradicionalnih receptura i mnoge druge, a veže se uz pašte te sve ono što se dobro sljubljuje s paštom na rustikalnim štandovima i prigodno uređenom kuhinjom te ugodnim ambijentom osvjetljenim lampionima i svijećama.

Armonike zad Kaštela

Susret samoukih svirača na kromatskim harmonikama manifestacija je s tradicijom dugom 24 godine. Publika može uživati u svirci kakva se inače čuje na svadbama, pučkim feštama i sajmovima, uz zvukove popularnih polki i valcera, umjetničkih ambicioznijih izvedba, pa i poneki evergreen u prigodnom aranžmanu.

Bartulja

Trodnevna pučka fešta zabavnog, kulturnog i sportskog sadržaja. Jedna od najvećih pučkih fešta u Istri tradicionalno se održava posljednjeg vikenda u kolovozu i može se pohvaliti stoljetnom tradicijom u čast svetom Bartulu, čija se crkva, sagrađena u 16. stoljeću, nalazi na zapadnom ulazu u mjesto te se nude gastronomski specijaliteti, prodaju se suveniri, ekološki proizvodi, održavaju se predstave, ples, biciklijada, utrka.

Dan općine Žminj

Blagdan zaštitnika Žminja Sv. Mihovila, održavanje svečane sjednice te izložba kaktusa.

Mjesečni sajmov

Svaka druga srijeda u mjesecu kroz godinu rezervirana je za modernu inačicu starinskog supermarketa na otvorenom s mnoštvom raznoraznih artikala te privlači mnoštvo iz Žminja i okolice, kako mještane tako i turiste. Turistička zajednica općine Žminj 2017. godine dobila je nacionalnu godišnju nagradu *Simply the Best* u kategoriji inovativnih i kreativnih projekata u turizmu za seriju manifestacija inspiriranih lokalnom tradicijom. Žminjska je Turistička zajednica za ovu nagradu kandidirala tri manifestacije: Istrijanske pinci pod čeripnjon na ugnjišće, Istarski festival pašte i Bartulju. Njihova je značajka što terminima svog održavanja izlaze iz okvira klasične turističke sezone - Istrijanske pinci pod čeripnjon na ugnjišće održavaju se vikend prije Uskrsa u selu Paladnjaki, Festival pašte pada početkom srpnja, a Bartulja na sam kraj kolovoza.

2.6. Turizam

Turizam je gospodarska grana koja se u suvremenom razvitku te djelatnosti proširuje na gotovo sva područja (u smislu prostora) i na sve ostale djelatnosti, odnosno gospodarske grane i predstavlja jednu od glavnih okosnica razvitka. Prednost područja zbog izdašnosti turističkih resursa i atrakcija traži da se još jače naglasi važnost integriranja prostorno - ekološke, kulturne i prometne politike s globalnom turističkom politikom.³⁸

U Programu ukupnog razvoja navedeno je kako se turizam ozbiljnije počeo razvijati zadnjih 10-15 godina prateći turističke trendove, potražnje za mirnim, očuvanim, autohtono oblikovanim i neindustrijaliziranim područjima.

Područje općine Žminj pogodno je za razvoj različitih selektivnih oblika turizma u ruralnom prostoru dok okolica Žminja obiluje brojnim ruralnim objektima koji nude izvornu istarsku kuhinju i tradicionalni ugođaj. Stare istarske kuće i stancije preuređene su u objekte, koji uz domaću istarsku kuhinju, nude smještaj i dodir s netaknutom prirodom. U općini Žminj nalazimo dosta visoko kategoriziranih objekata ponajviše sa 4, a zatim s 3 zvjezdice, trenutačno se tu nalazi 165 smještajnih objekata; kuća za odmor, apartmana i soba, s ukupno 1048 postelja, a prošle godine registriran je i prvi robinzonski kamp. Broj registriranih iznajmljivača iznosi 160. Možemo istaknuti da se nalazi 19 apartmana, 49 kuća za odmor od kojih su njih 26 vile, 1 robinzonski smještaj, 1 agroturizam sa sobama za smještaj te 2 stancije- Tudari i Napoleon. Također nalaze se tu i 2 konobe, 2 agroturizma, 2 pizzerie, 3 restorana te 1 slastičarna.³⁹

U cilju održivog razvoja turizma na svome području privatni će se iznajmljivači morati više udruživati i tražiti alternativna rješenja zajedničkog nastupa na tržištu i nuđenja zajedničke ponude.⁴⁰

³⁸ Prostorni plan uređenja općine Žminj, op.cit., str.66.

³⁹ TZ Žminj, *Smještaj*, <http://tzzminj.hr/hr/smjestaj/#>, (pristupljeno 17.08.2018.)

⁴⁰ Program ukupnog razvoja općine Žminj 2015.-2020.,op.cit., str.33.

Naime da bi se turizam općine prikazao malo bolje važno je i prikazati podatke o noćenjima kroz godine. U sljedećoj tablici prikazujemo podatke od 2014. do 2018. godine o dolascima i noćenjima turista ostvarenim u općini Žminj.

Tablica 4. Dolasci i noćenja turista u općini Žminj

		DOLASCI	NOĆENJA
2014	<i>Domaći</i>	69	279
	<i>Strani</i>	4651	43 121
	Ukupno	4 720	43 400
2015	<i>Domaći</i>	113	413
	<i>Strani</i>	5 189	49 376
	Ukupno	5302	49 789
2016	<i>Domaći</i>	188	743
	<i>Strani</i>	6 306	57 372
	Ukupno	6 494	58 115
2017	<i>Domaći</i>	237	997
	<i>Strani</i>	7580	68 385
	Ukupno	7817	69 382
(1-7) 2018	Ukupno	5 080	43 038

Izvor: Izrada autorice prema podacima DZS-a, dostupno na www.dzs.hr, pristupljeno 14.08.2018.

Iz tablice iščitavamo povećanje dolazaka i noćenja tijekom promatranog razdoblja. Kako je rastao broj stranih turista iz godine u godinu, isto tako je i broj domaćih se povećavao no ne u tolikom omjeru koliko stranih gostiju. Povećanja svakako možemo zahvaliti naporima općine i ulaganjima u rast i razvoj iz godine u godinu.

U Općini Žminj prema Lenki Šajini trenutačno se nalazi 165 smještajnih objekta; kuća za odmor, apartmana i soba, s ukupno 1048 postelja, a prošle

godine registriran je i prvi robinzonski kamp na području Općine. Od početka ove godine do kraja srpnja na području Žminja zabilježeno je 43.038 noćenja, dok je tijekom prošle godine ostvareno 69.382 noćenja što je 19% više nego u istom periodu prošle godine. Prema broju turističkih dolazaka, kojih je ove godine u razdoblju do kraja srpnja bilo 5080, a prošle godine 7817, bilježi se rast od čak 20,5 % nego prošle godine. Lenka Šajina navodi kako struktura gostiju koji posjećuju Žminjštinu su Nijemci (58,24 posto), zatim Austrijanci (7,36 posto), Nizozemci (5,31 posto), Belgijanci (4 posto), i potom gosti iz Engleske, Italije, Poljske, Francuske i ostalih zemalja.

Da bi došlo do bržeg razvoja turizma na području općine, potrebna je intenzivna edukacija svih turističkih dionika u javnom i privatnom sektoru, a to se prije svega odnosi na organizaciju stručnih radionica o mogućnostima korištenja domaćih i EU fondova, organizaciju seminara, stručnih skupova i putovanja.⁴¹

2.7. Razvoj

Razne manifestacije i projekti koji se održavaju u pred i post sezoni odlično pogoduju razvoju Općine Žminj. Tijekom cijele godine u ponudi lokalnih ugostiteljskih objekata pronaći ćete tradicionalna istarska jela koja odišu starim vremenima. Jela poput maneštre, domaće pašte kakvu su naše none radile, kiseli kupus s istarskim kobasicama, pršut, sir, ombolo, zarebnjak i mnoge druge delicije.

Dosadašnji ostvareni razvoj općina Žminj može zahvaliti uključivanjem lokalnih poduzetnika i gospodarstvenika što omogućuje jednakomjerno raspoređivanje svih pozitivnih efekata. Na svakoj manifestaciji koja se održava u Žminju promovira se lokalno - proizvođači, obrtnici, gospodarstvenici, poduzetnici, atrakcije, povijest...

Svi podaci Općine javno su dostupni i transparentni što uvelike pogoduje razvoju, a prema portalu Instituta za javne financije RH (www.ijf.hr), Institut je

⁴¹ Prostorni plan uređenja općine Žminj, op.cit., str.62.

općinu Žminj ocijenio s ocjenom vrlo dobar (4) za transparentnost upravljanja i raspolaganja javnim sredstvima što ukazuje na činjenicu transparentnosti i predstavlja rezultat kontinuiranog rada i truda u rukovođenju lokalnom samoupravom, te predstavlja ogroman pomak od zadnje ocjene nedovoljan. Transparentnost proračuna govori najviše o kvaliteti rada lokalne samouprave.

U nastavku prikazujemo podatke za općinu Žminj o deficitu/suficitu, prihodima, rashodima, dugu te transparentnosti za promatrano razdoblje 2014. do 2016. godine. Svi podaci iskazani su u kunama dok je prikaz mjera odabran po stanovniku.

Tablica 5. Podaci Instituta za javne financije Republike Hrvatske za općinu Žminj

DEFICIT / SUFICIT		
2014	2015	2016
-242,34	185,47	296,32
PRIHOD		
2014	2015	2016
2.256,32	2.375,94	2.803,50
RASHOD		
2014	2015	2016
2.498,66	2.210,47	2.507,18
DUG		
2014	2015	2016
810,42	543,96	690,37
OCJENA TRANSPARENTNOSTI		
2016	2017	2018
3	1	4

Izvor: Izrada autorice prema podacim IJF, dostupno na www.ijf.hr, pristupljeno 17.8.2018.

Odnos deficita i suficita promatramo kao višak rashoda nad prihodima u nekom razdoblju, odnosno višak prihoda nad rashodima u nekom razdoblju.

Temeljem izrađene tablice za razdoblje 2014. - 2016. godine uočavamo kako Općina Žminj uglavnom, promatrajući odnos prihoda i rashoda, svoj proračun ima na optimalnoj razini zahvaljujući pravilnim vođenjem i raspodjelom sredstava, a za svaku pohvalu je ocjena transparentnosti za 2018. godinu vrlo dobar. Daljnjim ulaganjem u rast i razvoj, te pravilnim vođenjem politike stanje će u budućnosti biti još i bolje.

3. PLANIRANJE U ODRŽIVOM TURIZMU OPĆINE ŽMINJ

Za održivi razvoj turizma od velike je važnosti njegovo planiranje, način provođenja i djelovanja, strateški ciljevi, misija, vizija, određeni prioriteti razvoja, sustavno upotrebljavanje i unaprjeđivanje uz koordiniranost i kooperativnost raznih dionika koji su uključeni u sam održivi razvoj. Općina Žminj u svrhu navedenog 2015. godine donijela je odluku za pokretanje procedure izrade Programa ukupnog razvoja, skraćeno PUR. Pri izradi Programa vodilo se s ciljem kooperativnosti subjekata i partnerstva zbog jednostavnijeg, bržeg i efikasnijeg osmišljavanja i provođenja strateških ciljeva i prioriteta općine Žminj. Program ukupnog razvoja strateški je dokument održivog razvoja Općine Žminj, usklađen sa županijskim, nacionalnim i europskim strategijama, a predstavlja osnovu za planiranje, pripremu i provođenje projekata u svim segmentima društvenog i gospodarskog života.⁴²

U navedenom dokumentu navodi se sve potrebno što je bitno ostvariti narednim godinama kako bi se održivost općine Žminj adekvatno razvijala, što će omogućiti uspjeh uz bolji i ljepši život za svoje sugrađane. Njime se služe lokalna samouprava, ostali dionici u turizmu kako bi na adekvatan način očuvali održivost destinacije, potencijalni investitori te donatori koji sve imaju transparentno.

Program ukupnog razvoja općine Žminj izrađen je u skladu s nacionalnim i županijskim strateškim usmjerenjima te je otvoren svim mogućim promjenama intervencijama koje mogu uslijediti za još veći boljitak. Pri izradi strateških ciljeva baza su bili fondovi - domaći ali ponajviše europski, oni raspoloživi ali i oni predvidivi, apliciranjem metodološki standardiziranog postupka primjenjivog u Europskoj uniji. Prvotna polaznica u izradi Programa bila je temeljna analiza prostorno planske dokumentacije postojećeg stanja raspoloživih resursa skupa sa svim problemima općine, nakon čega je omogućena izrada SWOT analize sa svim prikupljenim podacima što je omogućilo polazni cilj definiranja razvojne vizije.

⁴² Službeni glasnik općine Žminj, www.zminj.hr/downloads/sluzbeniglasnik/sluzbeni_glasnik_6_2015.pdf, 14.08.2018.

Pohvalno je usvajanje PUR-a jer će omogućiti brži i kvalitetniji razvoj općine, pomoći njenu jačanju kao destinacije održiva turizma uz usporavanje i zaustavljanje procesa devastacije, depopulacije i procesa starenja stanovništva s uključivanjem nositelja razvoja, svih predstavnika sektora općine te građana. Zaključujemo kako za planiranje u održivom turizmu važnost se očitava u tome kako se svi projekti, manifestacije, događaji i slično moraju kreirati i implementirati pomoću uključenosti svih dionika sve što omogućuje kvalitetnije rezultate od kojih svi imaju koristi.

3.1. Promicanje održivosti

Za Istarsku županiju svi će navesti kako je ona zemlja raznolikosti. Uistinu, spoj prirode i povijesti, bilo u malim ili velikim gradovima, selima i općinama, malo koga ostavlja ravnodušnim. Svi resursi, prirodni, kulturni ili povijesni, traže sustavnu zaštitu, a promicanje održivosti daje odlično rješenje jer u potpunosti može zaživjeti uz ulaganje malih napora te rezultirati favoriziranju tradicijske vrijednosti lokalnog stanovništva. Kada govorimo o promicanju održivosti, govorimo o očuvanju fizičkog i društvenog okruženja jer za održivi turizam okoliš predstavlja osnovni resurs motivacije i odluke polaska na putovanje u destinaciju, dok npr. poslovanje drugih gospodarskih subjekata ne zavisi direktno o očuvanom okolišu. Općina Žminj ulaže dosta napora i vremena skupa s lokalnim stanovništvom kako bi uspjeli privući turiste priređujući razne programe, projekte i manifestacije, kako u špici sezone tako i u pred i post sezoni, bazirajući se na načela održivosti jer im je glavni interes očuvanje zajednice, prirodnih resursa i atrakcija i za druge generacije. U nastavku Završnog rada donosimo razne projekte i manifestacije koje pomažu održivosti Općine Žminj.

3.1.1. Prijedlozi razvojnih projekata

Projekt "Promicanje održivosti u turizmu u općini Žminj" nastao je u sklopu projekta "Jačanje kapaciteta mladih za proces osmišljanja strategije održivosti u turizmu na lokalnoj razini" te je realiziran u partnerstvu udruge ZUM i Odjela za ekonomiju i turizam "Dr. Mijo Mirković" 2010. godine. Primjenom metode društveno korisnog učenja, studenti su primijenili u razvoju projekata kojim se rješava konkretan društveni problem. Za 24 studenta i studentice organiziran je obrazovni ciklus "Održivi razvoj na lokalnoj razini" na kojem su izradili projekt "Promicanje održivosti u turizmu u općini Žminj". U nastavku donosimo prijedloge studenata i studentica.

Dani bazge

Svestranost bazge dozvoljava proizvodnju mnogih proizvoda, što bi uz kvalitetno brendiranje moglo obogatiti turističku i gastronomsku ponudu općine. Neki od proizvoda su sljedeći: bazgin ocat, marmelade, kompoti, napici, puškalica za dječju igru, pisak za mih. U realizaciji bi bilo potrebno uključiti domicilno stanovništvo te ugostitelje, a sam projekt protezao bi se kroz cijelu sezonu. Provođenje bi omogućilo valorizaciju te produženje turističke sezone organiziranjem festivala u rujnu.

Žminjska lavanda

Podizanjem nasada lavande omogućila bi se proizvodnja aranžmana, kozmetičkih preparata, aromaterapija, kulinarskih specijaliteta, mirisnih jastučića. Pogodovalo bi domicilnom stanovništvu koje bi u suradnji s Grupom Istarska lavanda plasiralo navedene proizvode na tržište. Provedbom bi se osigurala nova radna mjesta te kultiviranje poljoprivrednog zemljišta uz obogaćivanje turističke ponude.

Šparoge kao delikatesa

Organiziranje zajedničke aktivnosti branja šparoga u predsezoni omogućilo bi posebne doživljaje za turiste. Odvijalo bi se u ranim jutarnjim satima, dok bi branje završavalo u vrijeme ručka, nakon čega se kuhari okupljaju i započinju pripremati ukusna jela sa šparogama. Dionici koji bi sudjelovali u realizaciji

projekta su seoska domaćinstva, domicilno stanovništvo te turisti u predsezoni.

Slatke kupine

Projekt podrazumijeva branje kupina i proizvodnja vina, marmelada, rakija, sladoleda i različitih kolača od malina. Provedbom projekta omogućilo bi se zapošljavanje berača, osigurali nasadi divljih kupina uz sprječavanje daljnje degradacije okoliša. U realizaciji bi sudjelovalo domicilno stanovništvo u suradnji s tijelima lokalne vlasti.

Žminjski med

Žminjski proizvođači meda u suradnji s udrugom pčelara "Lipa" iz Pazina te tijelima lokalne vlasti proizvodili bi proizvode od meda, poput voska, propolisa, octa, medovače, peludi, sirupe i ljekovite trave. Tijekom turističke sezone organizirali bi se Dani meda, a sama provedba otvorila bi nova radna mjesta, potaknula domaću proizvodnju te upoznala turiste s blagotvornim učincima meda.

Gastro-fest Boškarin

Boškarin danas zauzima značajnu poziciju u gastronomiji, a provedba projekta u trajanju od dva dana bila bi usmjerena domaćim i stranim turistima kojima bi se nudili razni specijaliteti: medaljoni, pašteta, šugo, kobasica, file u maslinovom ulju. Za provedbu projekta potrebna je edukacija o mesu goveda i suradnja sa stručnjacima ARRI, dok bi promociju obavljala TZ Žminja. Sama organizacija odvijala bi se u svibnju, a projekt bi stimulirao uzgoj i držanje rasplodnih grla u domaćinstvima i specijaliziranim farmama.

Najuspješniji domaćin

Projekt nagrađivanja napretka domaćina priznanjem i novčanom nagradom, gdje bi u realizaciji sudjelovali svi ugostitelji s područja općine, TZ te sama Općina. Provodio bi se kroz cijelu godinu, s održavanjem jednog događanja gdje će se proglasiti najuspješniji domaćin. Omogućilo bi pružanje visokokvalitetnih usluga, kreativnost i maštovitost, povećalo smještajne kapacitete općine i samu promociju.

Uradi sam

Uključivanje lokalnog stanovništva u poljoprivredne radove i radionice što bi potaknulo brigu za neobrađena i plodna poljoprivredna zemljišta, smanjilo njihovo zagađenje i obogatilo turističku ponudu. Omogućilo bi sudjelovanje turista što bi za njih stvorilo dodanu vrijednost i unaprijedilo turističko iskustvo.

Ulica tradicijskih obrta

Stari obrtnici i zanatlije u malim ulicama otkrivali bi posjetiteljima svoje majstorske vještine uz mogućnost prisustvovanja turista u radionicama što bi omogućilo da kući ponesu suvenir koji su sami izradili. Projekt bi započinjao svake godine uoči Uskrsa, a trajao do kraja rujna čime bi pomogla produljenju sezone. Provedba projekta omogućila bi daljnje poslovanje tradicijskih obrta, a lokalno stanovništvo imalo bi mogućnost stjecanja dodatne zarade.

Udruženje dionika održivog razvoja

Stvaranjem neprofitne organizacije i uključivanjem domicilnog stanovništva, proizvođača, ugostitelja, iznajmljivača, TZ-a omogućilo bi se povezivanje i edukacija svih onih koji bi mogli pridonijeti održivom razvoju, povećanju kvalitete života i boljem pozicioniranju na turističkom tržištu. Prednosti provođenja su suradnja i edukacija, povećanje promocije, kvalitetno upravljanje destinacijom, smanjenje depopulacije, efikasnije povezivanje, edukacija te povećanje broja zaposlenih u primarnim i tercijarnim djelatnostima.

3.2. Projekti i manifestacije za promicanje održivosti

Održivost destinacije postaje sve bitnija stavka što je rezultiralo pridavanjem sve veće pažnje razvijanju selektivnih oblika turizma koji svojim karakteristikama omogućuju promicanje načela održivosti i pravila ponašanja u turizmu. Pažnja se usmjerava na doživljaj i kvalitetu, dodanu vrijednost, turističko iskustvo, tradiciju, kulturu, interakciju domicilnog stanovništva s turistima, očuvanje okoliša i destinacije jer današnji turist upravo to i traži. Razni prirodni resursi omogućuju razvijanje bogate ponude održivih aktivnosti koje pravilnim gospodarskim upravljanjem prirodnim područjima omogućuju jamstvo održivosti. Svako područje na planetu Zemlji ima mogućnosti razvijati

svoje održive aktivnosti koje će mu osigurati napredak. Održivi projekti i manifestacije koji se u općini Žminj provode kroz odgovorni turizam su mnogobrojni: Feštinsko kraljevstvo, Istrijanske pinci pod čeripnjon na ugnjišće, „Štriga! *Istrian Rogaine Challenge*”, Istarski festival pašte, Sabor čakavskog pjesništva, Armonike zad Kaštela, Žminjska bartulja, Izložbe kućnih božićnih jaslica, Valentinovo u Žminju, Dan Općine Žminj. Zahvaljujući bogatom programu u Općini, manifestacije i projekti koji su utemeljeni na bogatoj tradiciji svake godine privlače sve više posjetitelja, domaćih i stranih. Turistička zajednica Općine Žminj prošle godine bila je dobitnik nacionalne godišnje nagrade *Simply the Best* u kategoriji “Inovativni i kreativni projekti u turizmu” za seriju manifestacija inspiriranih lokalnom tradicijom. Takvi projekti i manifestacije uvelike pomažu održivom razvoju turizma.

Upravo važnost kvalitetnog, raznolikog i prvenstveno autentičnog sadržaja kao motiv dolaska prepoznaju u TZ Općine Žminj, a istim tempom nastavljaju i dalje. Ne moraju sve manifestacije biti mega velike, izrazito su važne i “male” manifestacije, koje upravo daju ritam i dušu destinaciji i popunjavaju kvalitetnim sadržajem tijekom cijele godine.⁴³

U nastavku donosimo pregled projekata i manifestacija za promicanje održivosti.

3.2.1. Istrijanske pinci pod čeripnjon na ugnjišće

Turistička zajednica općine Žminj već 6 godina organizira manifestaciju “Istrijanske pinci pod čeripnjon na ugnjišće”, u mjesecu ožujku, s ciljem očuvanja tradicijskih vrijednosti i oživljavanja istarskih običaja pečenja pince. Svake godine održava se bogati popodnevni i večernji program s velikim brojem sudionika i posjetitelja, kako iz Istre tako i izvan nje. Peču se pince i druge uskrсне pogače koje potom žiri ocjenjuje izgledom ali i okusom. Po

⁴³ „HR turizam, *Štriga!*, <http://hrturizam.hr/striga-zanimljiva-orijentacijska-utrka-u-istarskoj-opcini-zminj/>, 19.08.2018.

završetku ocjenjivanja, svi izloženi kolači prepušteni su posjetiteljima na milost i nemilost. Domaćice u skladu s današnjim vremenima, osim tradicionalnih pinci, pripremaju i one inovativnije- s medom, skutom, bez šećera, za dijabetičare, zaslađene sa stevijom, poput pince u čije je tijesto umiješana i skuta. Osim uživanja u pinci, posjetiocima je omogućeno uživanje i u glazbi, suhomesnatim proizvodima, starim zanatskim djelatnostima poput majstora kovača, svježe ubrane šparoge ili kapulu, domaće vino, med, jaja, istarska supa i mnogo ostalih stvari. Razne igre također se održavaju, a najzanimljivija je pičenje jaja gdje se s kovanicom pokušava razbiti tvrdo kuhano jaje.

3.2.2. Štriga! Istrian Rogaine Challenge

Još jedan projekt koji pomaže održivosti Općine Žminj i koji predstavlja spoj turizma i rekreativnog sporta predstavljen prošle godine, je timska trail utrka koja se po prvi put održala prošle godine 21. listopada na širem području Općine Žminj, a do ideje je došlo kroz razvoj trekinga na području Hrvatske, prvenstveno Istre. Lenka Šajina iz Turističke zajednice ističe kako su ovakve sportske manifestacije, koje se organiziraju u periodima pred i posezone odlične za promociju Žminjštine jer se tako gostima nudi idealan aktivan odmor i produženje turističke sezone.

Štriga! je timsko orijentacijsko trčanje, a ovaj sve popularniji vid rekreacije i zabave organiziran je tako da se dobije određena ruta kroz koju moraju proći svi članovi koji su u timu (2-5 članova), gdje u određenom vremenskom razdoblju moraju pronaći različite kontrolne točke. Timski rad, izdržljivost i kompetitivnost ovdje su glavne stavke jer u timu se mora djelovati kako bi se, u vremenski ograničenom intervalu uspjelo zajedničkim radom i strategijom kada je u pitanju snalaženje u prostoru, dosegao cilj.

Ovakav vid utrke nije rezerviran samo za one izdržljive, jer strategija je ta koja će donijeti pobjednike jer kontrolne točke različitog bodovnog ranga su skrivene na jako velikom području omeđenom Pazinom, Kanfanarom,

Barbanom i Svetvinčentom te stoga bez dobre strategije nemojte ni pomišljati krenuti u ovaj vid avanture. Iako druge utrke obično znaju trajati po 24 sata, u Žminju utrka traje 6 sati, gdje timovi imaju pravo biranja na koji način će se natjecati- hoće li istraživati pješice ili pak s brdskim biciklima popularna naziva MTB.

3.2.3. *Feštinsko kraljevstvo*

Špilja Feštinsko kraljevstvo nalazi se nedaleko od Žminja pored sela Feštini. Slučajno otkrivena tridesetih godina prošlog stoljeća od strane Tone Božca pri sadnji vinograda, kada mu je propao kramp u jamu, ostala je netaknuta do četrdesetih godina prošlog stoljeća kada je otkrivena za vrijeme talijanske okupacije Istre. Naziv je dobila zahvaljujući djeci koja su dolazila pogledati špilju, te su roditeljima govorili kako su bili u "kraljevstvu". Nezamjetan je zvuk kapljica koje stvaraju podzemni nakit ispod kojega se zrcale jezerca puna vode nakapnice, a špilja obiluje mnogim sigama raznoraznih oblika na uređenim stazama duljine stotinjak metara. Obilazak u trajanju od 20 minuta je organiziran uz pratnju vodiča na čak 4 jezika tako da svatko ima priliku čuti povijest i opće podatke o špilji. Špilja je nepravilnog ovalnog oblika dugačka 67 m, najveće širine 27 m, dubine -9 m i najveće visine svoda 6 m, dok prosječna temperatura u špilji je 13-15 stupnjeva.

Osim u špilji, posjetoci mogu uživati u raznim drugim stvarima - mini farma, bar, dječji park te suvenirnica. Posjete su omogućene od travnja do listopada po osnovnoj cijeni od 40 kuna za odrasle, a za djecu 25 kuna. Putujete li pak u grupi u posjetu špilji, za minimalno 10 osoba cijena iznosi 35 kuna po osobi. Osim podzemnog bogatstva odlikuje je idilično okruženje na kojem se nalaze ručno izrađene drvene igračke, a izradio ih je osobno Aldo Orbanić – vlasnik špilje.

3.2.4. Žminjska štuorija

Već petu godinu za redom turistička zajednica organizira besplatni razgled Žminja naziva "Žminjska štuorija", koji se prigodno održava svake srijede u razdoblju od početka srpnja pa do sredine rujna. U sklopu programa besplatnog turističkog razgleda grada koji svake godine privuče mnogobrojne posjetitelje smještene u kućama za odmor i apartmanima žminjštine, ali i one koji "samo navrate", licencirani turistički vodiči svake srijede s početkom u 10 sati čekaju posjetitelje ispred TZ-a i vode ih u obilazak svih znamenitosti u trajanju od otprilike jedan i pol sat. Osim razgleda grada, posjetitelji također mogu uživati u raznim prehrambenim i neprehrambenim proizvodima koji se nude na Malom žminjskom samanju u Kuli od 9 do 13 sati - domaći proizvodi, ulja, vina, proizvodi od tartufa, rakije, dekorativni predmeti, nakit, slike, odjeća, rikamani kažuni... Promotivne cijene svake srijede naći će se u mnogim Žminjskim kafićima, restoranima, OPG-ovima... Za sve posjetitelje ugostitelji su srijedom pripremili niz pogodnosti, pa se tako taj dan može dobiti promotivni meni u Konobi Žminjka i Restoranu Pod Ladonjon, u Žminjskoj oštariji može se popiti žminjsko kafe i degustirati hladni žminjski pijat na kojem će se naći kobasice, pršut i sir lokalnih proizvođača, dobiti popust na ulaznicu u špilju Feštinsko kraljevstvo, otići do Mljekare Latus na degustacije ili popiti kavu gratis nakon što pojedete pizzu u Pizzeriji Orhideja i Pizzeriji Ulika. A istarska piva nude posebno u City Caffè Žminj.⁴⁴ Putem bonova koje turisti dobivaju prilikom razgleda, ostvaruju 10% popusta na konzumaciju u Caffè baru Dani, City Caffè Žminj, Žminjskoj oštariji i Restoranu pod Ladonjon. Na kupnju suhomesnatih proizvoda u OPG-u Žminjski gušti putem bona ostvaruje se popust od 10%, kao i na ulaznice u špilju Feštinsko kraljevstvo. Mljekara Latus srijedom, svaki puni sat od 10 do 16 sati, za 75 kn po osobi nudi aperitiv, jogurt, pet vrsta sira, vino i desert. Popusti za korištenje usluga Pedalistre također se nalaze na bonovima, pa će tako na besplatnom razgledu Žminja, turisti imati priliku iskoristiti 10 % popusta na najam bicikla.⁴⁵

⁴⁴ Turizmoteka, *Novosti iz TZ i mjesta*, <http://www.turizmoteka.hr/ekstra/novosti-iz-tz-i-mjesta/-35/>, 19.08.2018.

⁴⁵ IPress, *Spoj javnog i privatnog za promociju Ližnjana, Vodnjana i Žminja*, <http://ipress.rtl.hr/vijesti/55797-spoj-javnog-i-privatnog-za-promociju-liznjana-vodnjana-i-zminja>, 17.08.2018.

Također razgled je dostupan i za bicikliste, koji na raspolaganju imaju turu dugu 16 km gdje posjećuju špilju Feštinsko kraljevstvo, kušaju proizvode obiteljske mljekare Latus i opuštaju se uz šalicu žminjske kave.

3.2.5. Projekt "Otkrijte zelenu Istru biciklom"

'Otkrijte zelenu Istru biciklom" naziv je projekta u čiju su zajedničku promidžbu krenule Turističke zajednice Žminja, Kanfanara i Svetvinčenta u suradnji s Pedalstrom. Objavljen je letak na njemačkom i engleskom jeziku s informacijama o biciklističkim turama i lokalitetima koji promiču posebnosti svake od tri općine. Uz to, promovira njihove manifestacije tijekom cijele sezone.⁴⁶

Projekt je prvi put oživio ove godine u svibnju, i održava se u razdoblju od 29. svibnja pa do 15. rujna. Strani i domaći gosti tako mogu uživati u održivoj aktivnosti na području Općine Žminj te otkrivati ljepote netaknute prirode, kušati razne gastronomske delicije, uživati u povijesnim atrakcijama i mnogo čega ostalog. Svaka srijeda u navedenom razdoblju je rezervirana za obilazak po Žminju, kada se nadovezujući na Žminjsku štuoriju, posjetioци imaju priliku provozati turom dugačkom čak 16 kilometara, posjećujući špilju Feštinsko kraljevstvo, degustirajući proizvode mljekare Latus i uživati u žminjskoj kavi. Navedeni projekt dokaz je kooperativnosti dionika javnog i privatnog sektora za promicanje održivosti destinacija uz korištenje bicikla kao prijevoznog sredstva što pomaže ekološkom razvoju Žminja i očuvanju postojećeg za sve buduće naraštaje koji tek dolaze. Sinergija pomaže uključivanju i drugih manifestacija u ovaj projekt te tako posjetioци jedne općine mogu saznati više o drugoj jer neovisno o tome za koju općinu se odluče, svi posjetioци dobivaju zajednički promotivni letak sa svim potrebnim informacijama o svim manifestacijama u navedenim općinama. Ove turističke zajednice, osim povijesnih i kulturnih znamenitosti, zajednički promoviraju i privatni sektor,

⁴⁶ Regional Express, *Otkrijte zelenu Istru biciklom*, <http://www.regionalexpress.hr/site/more/projekt-otkrijte-zelenu-istru-biciklom>, 17.08.2018.

odnosno ugostiteljske objekte, iznajmljivače bicikala, tenis klub, OPG-ove, trgovine, mljekaru, špilju, proizvođače vina i maslinovog ulja. Takav se oblik sinergije javnog i privatnog sektora, navode iz TZ-a Ližnjana, Vodnjana i Žminja.⁴⁷ Osim promotivnog letka, informacije su također dostupne na društvenim mrežama, na profilu Pedalistrinog tima koji prati sve biciklističke ture i donosi novosti i doživljaje posjetioca. Održivost Žminja na ovaj način i te kako se promiče, no napomenuti ćemo kako bi za još bolju održivost bila opcija tiskanja promotivnih materijala na reciklirani papir čime bi se priča zaokružila u jednu potpunu cjelinu. Za svaku je turu obvezna rezervacija do 16,00 sati dan ranije, a vrši se Pedalistrinom timu ili pak u Turističkim zajednicama.⁴⁸ Ne moraju imati svoje bicikle, njih donosu iz Pedalistre, no ako imaju svoje, dobivaju 20 % popusta na turu.⁴⁹

3.2.6. Istarski festival pašte

Istarski festival pašte manifestacija je koja slavi paštu i tjesteninu u istarskoj gastronomiji. Zahvaljujući trudu u organizaciji, promociji i održavanju festivala, TZ Općine Žminj nastoji očuvati i njegovati lokalnu tradiciju uz sustavnu zaštitu i vrednovanje autohtonih proizvoda što lokalnim proizvođačima daje veliki poticaj i omogućava njihov opstanak te daje dovoljno mjesta za daljnji rast i razvoj novih proizvoda. Organizatori festivala su TZ Općine Žminj i Općina Žminj. Manifestacija se održava već petu godinu i to početkom mjeseca srpnja u Žminju u prostoru iza crkve Svetog Mihovila, kako ga mještani tradicionalno zovu Zad Kaštela, a otvoren za posjetitelje u predvečernjim satima od 18 do 24 sata. Spoj tradicije i suvremenosti istarske kuhinje privlači svake godine sve veći broj posjetitelja kojima je omogućeno uživanje u gastronomiji spravljenoj "po domaći" na rustikalnim štandovima i ugodnim ambijentom. Posjetioци tako mogu uživati na festivalu gdje se nalazi

⁴⁷ IPress, *Spoj javnog i privatnog za promociju Ližnjana, Vodnjana i Žminja*, op.cit.

⁴⁸ Regional Express, *Otkrijte zelenu Istru biciklom*, op.cit.

⁴⁹ TZ Žminj, *Žminjska štucorija*, <http://tzzminj.hr/hr/zminjska-stucorija-srijedom-do-5-rujna/>, 17.08.2018.

više od 20 izlagača pašte, sira, pršuta, vina i drugih vrhunskih delicija, sudjelovati u radionicama izrada pašte, dječjim radionicama, prezentacijama recepata i bogatom zabavnom programu uz cooking show. Tjedan dana prije početka održavanja festivala mnoge konobe i restorani nude promotivne cijene raznih jela spravljenih s paštom gdje za 40 kuna možete uživati u tanjuru pašte uz 2 dcl vina ili soka.

Novost ovogodišnjeg festivala je njegovo proširenje Spod kaštela, podno zidina kaštela, gdje će se u organizaciji Udruge Geminianum održati Žminj Craft Beer. Organizator Tomislav Erman najavio je dolazak 11 proizvođača craft piva, bogat program za ljubitelje piva uz mogućnost praćenja utakmica Svjetskog nogometnog prvenstva. Programi Festivala pašte i Žminj Craft Beer-a spojiti će programe velike kuhinje cooking show-a i festivala pašte sljubljivanjem pašte i piva, ali i kroz razna predavanja koja će se održavati u Čakavskoj kući na temu pašte i piva.⁵⁰

3.3. SWOT analiza održivog razvoja turizma Općine Žminj

SWOT analizu definiramo kao metodu analize i procjene pomoću koje ćemo izvršiti ocjenu stanja, položaja i mogućnosti određenog subjekta ili promatranog područja. Pri izradi baziramo se na sve prijetnje, prilike, slabosti i snage koje okružuju subjekt ili pak promatrano područje. Izrada analize pomaže razumijevanju okoline te nam omogućuje lakše pozicioniranje na tržištu jer potrebnu strategiju možemo prilagoditi na način koji najbolje odgovarana našem poduzeću.

U nastavku u tablici broj 4. donosimo pregled SWOT analize održivog razvoja turizma Općine Žminj.

⁵⁰ Glas Istre, *Novost ovogodišnjeg festivala je Žminj Craft Beer*, <https://www.glasistre.hr/pula/novost-ovogodisnjeg-festivala-je-zminj-craft-beer-564941>, 20.08.2018.

Tablica 6. SWOT analiza održivog razvoja turizma Općine Žmina

SNAGE	SLABOSTI
● Povoljan geografski položaj Općine, ● ugodna klima, ● veliki broj održivih projekata i manifestacija ● uključivanje svih dionika, ● zapošljavanje domicilnog stanovništva, ● poticanje lokalnih proizvođača, ● produživanje sezone, ● zadovoljavanje potreba i unaprjeđivanje kvalitete života lokalnog stanovništva, ● očuvanje resursa za buduće generacije, ● očuvana tradicijska osnova, ● postojeći programi i strategije za održivost, ● ulaganje u zelenu ekonomiju, ● mnogi resursi prirodne i kulturne baštine, ● dosadašnji ostvaren rast i razvoj Općine, ● sadašnja struktura i kvaliteta smještaja, ● autentično kulturno i povijesno nasljeđe, ● raznolikost destinacijske ponude.	● Odlazak mladih iz ruralnih područja, ● nedovoljno radionica i javnih panela o održivosti razvoja, ● nedostatna informiranost građana o održivom razvoju turizma i njegovoj važnosti, ● razina obrazovanosti stanovništva je nedovoljna, ● zapošljavanje u drugim okolnim gradovima, ● unatoč brojnim manifestacijama izvan sezone, i dalje je izražena sezonalnost.
PRILIKE	PRIJETNJE
● Unaprjeđivanje kvalitete doživljaja, ● sve veće zanimanje turista za održivost, ● razvijanje lokalnih partnerstva, ● razvijanje međunarodnih partnerstava, ● prodaja vlastitih domaćih proizvoda turistima i lokalnim objektima , ● dostupnost bespovratnih EU fondova, ● poticanje lokalne poljoprivrede, ● trendovi u turističkim putovanjima, ● stvaranje posebnog turističkog doživljaja, ● proizvodnja ekoloških proizvoda, ● uključivanje turista u svakodnevni način života lokalnog stanovništva, ● bolji razvoj TZ-a Žminja, ● sadržaji za lokalne turiste.	● Opća nezainteresiranost mladih za bavljenje poljoprivredom što može rezultirati nemogućnošću dolaska do kvalitetnih proizvoda, ● odlazak mladih iz Općine, ● sve veća mobilnost zagađuje okoliš, ● opasnost apartmanizacije, ● opasnost urbanizacije,

Izvor: izrada autorice

Analizom osnovnih čimbenika razvoja s područja općine Žminj došlo je do niza korisnih informacija o internim snagama, slabostima te vanjskim prilikama i prijetnjama iz okruženja. Primjetno je kako snage nadjačavaju sve ostalo, jer dosadašnja ulaganja u rast i razvoj održivog turizma Općine Žminj više su

nego dovoljno urodila plodom. Turistička zajednica ulaže sve moguće napore u samu održivost organizirajući mnogobrojne manifestacije i projekte, ne samo u špici sezone, već i van nje. Vidimo u kojim stavkama je potrebno uložiti još napora kako bi se i one pretvorile u snage i prilike za Općinu Žminj. Svakako najvažnije stavke su odličan položaj i dobra prometna povezanost te bogat program projekata i manifestacija te ulaganje vremena i truda u održivi razvitak turizma Općine Žminj. Stavke koje treba poboljšati i unaprijediti su izražena sezonalnost, sve veća apartmanizacija koja narušava prirodu te neadekvatan kadar za zapošljavanje zbog trenda odlazaka mladih iz ruralnih središta.

4. ZAKLJUČAK

Turizam današnjice daleko se odmaknuo od nekadašnjih ideala, te se formirao u složen sustav. Više nije dovoljno samo vršiti razmjenu roba i usluga na tržištu, već je u to isto potrebno unijeti karakter, dušu i srce. Kako je turist taj koji dolazi k nama ovisno o našoj ponudi, važnost praćenja turističkih tokova i trendova sve je veća.

Općina Žminj sa svim svojim dosadašnjim naporima koje je uložila u održivi razvoj turizma postignula je odlične rezultate. Konstantna ulaganja u očuvanje i valorizaciju prirode, kulture i tradicijske baštine omogućila su bolju kvalitetu samog turizma. Organizirajući razne manifestacije u pred i post sezoni omogućila je pravilno raspoređivanje turističkih tokova destinacije te povećanje prihoda. Okretanje održivim manifestacijama poput biciklističkih trka, turističkim turama po gradu, raznim festivalima koji promiču lokalno i pomažu domicilnom stanovništvu u plasiranju svojih proizvoda i usluga rezultirale su pozitivnim efektima za mnoge. Posljednje ulaganje u robinzonski turizam itekako pokazuje namjeru Općine da sve više ulažu u održivost turizma jer ovakav vid turizma pogoduje svima jer ne zagađuje i ne narušava prirodno okruženje i ovakvim načinima pomažu samom pokretanju gospodarskih aktivnosti.

Potrebno je napomenuti kako ostvarivanje održivosti ne smije biti samo na leđima općine, već cjelokupni javni sektor mora biti uključen. Bez donošenja određenih strategija, dokumenata, planova, aktova i sl. teško je osigurati održivost prebacujući sve aktivnosti i mjere na druge da se s njima zabavljaju o svom trošku, vremenu i znanju. Potrebno je ustaliti opći način razmišljanja kod svih pojedinaca o održivom razvoju jer sve promjene koje kreću, kreću od njih te uviđamo povezanost potreba edukacije i promjene ponašanja koji bi imali utjecaj na održivost destinacija. Svi dosadašnji napori u podizanju kvalitete ponude i gospodarskog razvoja kod općine Žminj uspjeli su ih izdignuti na karti održivih destinacija, što je posebice važno za destinacije koje se ne mogu oslanjati na more zbog svog geoprometnog položaja.

Program razvoja koji je donesen jasno daje do znanja kako su ulagali, ulažu te će i dalje nastaviti ulagati s ciljem dugoročnog održivog rasta i razvoja turističke ponude i potražnje u općini Žminj, baš zato što se održivost resursa u turizmu smatra najvažnijom stavkom od koje trebaju polaziti sve aktivnosti jer isti ti resursi smatraju se temeljem turističkog razvoja. Iako mala općina, druge bi se mogle ugledati na nju, jer u kratko vrijeme uspjela je učinkovitim upravljanjem i procesima promjena povećati svoju održivost, što će omogućiti bolju i kvalitetniju budućnost svih nas.

LITERATURA

Knjige:

1. ČRNJAR, M., ČRNJAR, K. (2009) *Menadžment održivog razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka
2. KEČA, K., VUKONIĆ, B. (2001) *Turizam i razvoj – pojam, načela i postupci*, Romeno, Zagreb
3. RICHARDS, B. (1995) *Marketing turističkih atrakcija, festivala i posebnih događanja*, Longman group, Londo

Članci i istraživački radovi:

4. Afrić Rakitovac, K. (2011) *Smjernice razvoja kulturnog turizma ruralnog prostora Istre*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, dostupno na: www.revitas.org (pristupljeno 22.08.2018.)
5. Pravdić, V. (2001) *Održivi razvoj i održivost*, Socijalna ekologija : Časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline, Vol.10 No.4, dostupno na: www.hrcak.hr (pristupljeno 17.08.2018.)
6. Pravdić, V. (2003) *Održivi razvoj: značenje, poimanje i primjena, Primjer ekoturizma u Hrvatskoj*, Društvena istraživanja : Časopis za opća društvena pitanja, Vol.12 No.3-4, dostupno na: www.hrcak.hr (pristupljeno 17.08.2018.)

Strategije, planovi i programi:

7. Strateški plan upravljanja kulturno -povijesnom baštinom na području Općine Žminj, dostupno na: www.zminj.hr (pristupljeno 17.08.2018.)
8. Prostorni plan uređenja Općine Žminj, Urbing d.o.o., Zagreb, 2006., dostupno na: www.zminj.hr (pristupljeno 17.08.2018.)
9. Proračun općine Žminj, dostupno na: www.zminj.hr (pristupljeno 17.08.2018.)

10. Program ukupnog razvoja općine Žminj, dostupno na: www.zminj.hr (pristupljeno 14.08.2018.)

11. Službeni glasnik općine Žminj, dostupno na: www.zminj.hr (pristupljeno 14.08.2018.)

Mrežni izvori:

12. DZS, *Dolasci i noćenja turista u općini Žminj*, www.dzs.hr (pristupljeno 14.08.2018.)

13. Glas Istre, *Demografska havarija u Hrvatskoj*, <https://www.glasistre.hr/istra/demografskahavarijauhrvatskojistruspasavajuvanjske-migracijeali-prirodniprirtast-i-dalje-u-debelom-minusu-pogledajte-kako-je-po-gradovima-566707> (pristupljeno 19.08.2018.)

14. Glas Istre, *Novost ovogodišnjeg festivala je Žminj Craft Beer*, <https://www.glasistre.hr/pula/novost-ovogodisnjeg-festivala-je-zminj-craft-beer-564941> (pristupljeno 20.08.2018.)

15. IJF, *Transparentnost županija i općina*, www.ijf.hr, (pristupljeno 17.8.2018.)

16. IPazin, *Harmonikaška tradicija odoljela ljetnoj vrućini*, <https://www.ipazin.net/harmonikaska-tradicija-odoljela-ljetnoj-vrucini/> (pristupljeno 17.8.2018.)

17. IPazin, *Oživljavanje zaboravljenih uskrasnih običaja i recepata*, <https://www.ipazin.net/ozivljavanje-zaboravljenih-uskrasnih-obicaja-recepata/> (pristupljeno 15.8.2018.)

18. IPress, *Spoj javnog i privatnog za promociju Ližnjana, Vodnjana i Žminja*, <http://ipress.rtl.hr/vijesti/55797-spoj-javnog-i-privatnog-za-promociju-liznjana-vodnjana-i-zminja> (pristupljeno 17.08.2018.)
19. Ipress, *Žminj - jedna od najtransparentnijih hrvatskih Općina*, <http://www.ipress.rtl.hr/istra/55760-zminj-jedna-od-najtransparentnijih-hrvatskih-opcina>, (pristupljeno 18.08.2018.)
20. Istarski festival pašte, <https://www.festivalpaste.com/> (pristupljeno 18.8.2018.)
21. Kulturlistra, *Marimo li za održivi razvoj i koja je u tome uloga kulturnog turizma?* <http://kulturlistra.hr/lang/hr/2011/10/marimo-li-za-odrzivi-razvoj/> (pristupljeno 19.08.2018.)
22. Natura Histrica, *Feštinsko kraljevstvo*, <http://www.sige.hr/prva.aspx?stranica=1807&pid=1499> (pristupljeno 17.8.2018.)
23. Održivi turizam Hrvatska, *Održivi turizam*, <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=97>, (pristupljeno 14.08.2018.)
24. Parentium, *Škola održivog razvoja turizma "Road Map generiranja ideja održivog razvoja turizma Istočne obale Istre"*, <https://www.parentium.com/prva.asp?clanak=35000> (pristupljeno 16.08.2018.)
25. Regional express, *Otkrijte zelenu Istru biciklom*, <http://www.regionalexpress.hr/site/more/projekt-otkrijte-zelenu-istru-biciklom> 17.08.2018.)
26. Regional express, *Shtriga!*, <http://www.regionalexpress.hr/site/more/shtriga-nova-utrka-u-zhminju> (pristupljeno 17.8.2018.)
27. Službeni turistički portal Istre, *Žminj*, http://www.istra.hr/hr/regije-i-mjesta/mjesta-i-gradovi/ltz-zminj/kalendar/17031-ch-0?&l_over=1 (pristupljeno 15.8.2018.)

28. Službeni turistički portal Istre, *Špilja Feštinsko kraljevstvo*, <http://www.istra.hr/hr/atracije-i-aktivnosti/prirodne-atracije/spilja-festinsko-kraljevstvo>

(pristupljeno 15.8.2018.)

29. Travel Book, *Hidden gems in croatia: What to do when visiting Žminj in Istria*, <http://putopis.hr/2017/09/18/hidden-gems-in-croatia-what-to-do-when-visiting-zminj-in-istria/>

(pristupljeno 20.8.2018.)

30. Turizmoteka, *Novosti iz TZ i mjesta*, <http://www.turizmoteka.hr/ekstra/novosti-iz-tz-i-mjesta/-35/>, (pristupljeno 19.08.2018.)

31. TV Istra, *Općini Žminj preko 55 tisuća kuna za razvoj turističke strategije*, <http://tvistra.hr/video-opcini-zminj-preko-55-tisuca-kuna-za-razvoj-turisticke-strategije/>, (pristupljeno 18.08.2018.)

32. TZ Žminj, <http://tzzminj.hr> (pristupljeno 17.08.2018.)

Ostalo:

33. Interni podaci općine Žminj

34. Interni podaci TZ Žminj

35. *Održivi turizam u deset koraka* : planiranje održivog turizma zasnovanog na baštini i prirodnom naslijeđu: priručnik za uspravljanje i razvijanje turističkih regija, destinacija i proizvodna, Institut za turizma, Zagreb, 2006. dostupno na:

<http://odraz.hr/media/152864/odrzivi-turizam-u-deset-koraka-small-file-size.pdf>

(pristupljeno 17.08.2018)

36. Publikacija *“Promicanje održivosti u turizmu u općini Žminj*, ZUM i Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula

37. WCED (1987) *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford dostupno na :<http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/PoliticaExteriorCoopera>

[cionDesarrollosostenible/Documents/Informe%20Brundtland%20\(En%20inglés\).pdf](#) (pristupljeno 14.08.2018.)

POPIS SLIKA I TABLICA

SLIKE

Slika 2. Trokut održivosti.....	8

TABLICE

Tablica 1. Broj stanovnika općine Žminj 2011. godine	18
Tablica 2. Razina obrazovanja	19
Tablica 3. Stambeni uvjeti.....	20
Tablica 4. Dolasci i noćenja turista u općini Žminj.....	33
Tablica 5. Podaci Instituta za javne financije Republike Hrvatske za općinu Žminj.....	35
Tablica 6. SWOT analiza održivog razvoja turizma Općine Žmina	49

SAŽETAK

Održivi razvoj zahtijeva nov način razmišljanja temeljen na dogovorenim vrijednostima demokratskog društva jer udovoljava potrebama turista i domicilnog stanovništva istodobno čuvajući resurse za budući razvitak. Koncept odgovornog turizma jasno izdvaja sve one aktivnosti i procese koji nastaju kao rezultat promišljenog pristupa životnoj sredini i razumijevanju njenog ukupnog sklada: oživljavanje ruralnih područja, participativni pristup razvoju, ravnomjerna raspodjela ekonomske dobiti kod lokalnih zajednica. Razne manifestacije i projekti koji se održavaju u pred i post sezoni odlično pogoduju razvoju Općine Žminj, a zahvaljujući bogatom programu u Općini, manifestacije i projekti koji su utemeljeni na bogatoj tradiciji svake godine privlače sve više posjetitelja, domaćih i stranih.

Ključne riječi: održivi razvoj, održivi turizam, očuvanje resursne osnove

SUMMARY

Sustainable development requires a new way of thinking based on the agreed values of a democratic society, because it meets the needs of tourists and local people while preserving resources for future development. The concept of responsible tourism clearly outlines all the activities and processes that arise as a result of a deliberate approach to the environment and understanding of its overall harmony: revival of rural areas, participatory approach to development, equal distribution of economic benefits to local communities. Various manifestations and projects held in the pre-season and post season are a great part of the development of Žminj, and thanks to a rich program, events and projects based on the rich tradition each year attract more and more visitors, both domestic and foreign.

Key words: sustainable development, sustainable tourism, preservation of resource base